

K 800lětnemu
jubilejskemu swjedženju

Wettinskeho
wjerchowскеho doma.

1889.

2/8° - 709

Dubilejski spěw.

Šhto mi psches serbske hole
šo wothlós sbudzuje?
Šhto po horje a dole
šo šběha lubosnje,
psches spěw a kěrlušch duje
we Božej šwjatnicy
a w wutrobach šo čuje
zyleje Sserbschcziny?

Džen mamy dženša krašny,
džen šwjaty, wyšoči!
„Sswětlišcho blyškaj, jašny
woponje saksonski!
Lětstotkow dženša wóžom
šo tebi dokonja!“
Tak spěwa š wulkim hložom
czi harfa radostna.

A hdžež pschi krónje schěri
šo ruta kralowska,
tam serbska wije w šwěrje
šo lipa selena.
Dženš serbska šwěra blyška,
kaž stajnje, š radošču,
a serbski narod wyska:
„Čžescž Bohu wjeršchnemu!“

Čzi šława, kralo móžny,
Čzi šława, kralowa,
Čže, domje krajnowótžny,
njech Bóh nam wušboža.
Wšchě pruhi Božoh' šłónza
na tebe prošymy.
Kosčž, kčžej a tyj bjes kónza
wulki a šbožomny.

Na čžasny starodawne
nam našche wóčžko dže:
šhto psches šahony trawne
tam wora ša přenje?
To serbski ratař křmamy,
pluh serbski spróžniwy;
a přenje žohnowany
kraj plody pschinješy.

Na čžasny starodawne
nam našche wóčžko dže:
šhto psches bitwiščczo křwawne
šo lije žórlate?
To serbska krej pschelata
ša saksku šławu, hlaj;
to serbska krej podata
ša krala a ša kraj.

A tuta šwěra škalna
ša krala droheho
a wěra njepowalna
do Boha wjeršchneho
we Sserbach wschudžom kčžej
hacž w kčžžy najnižšchej
a wutrobu nam šhřeje
š lubosčžu horjazej.

Hdžež hrónčžka młodoščž spěwa
pschi lipje stolětněj
a šwoje reje měwa
w šwětłosčži měšacžnej,
starž powjesčž rjanu šnaje
wo čžas šwój wojerški,
čžas šławny; a psches haje
spěw křincži wótcžinški.

1770
107 91

Šdžež w kóždej kžěžzy měrnej
šo spěwa modlitwa,
šo šerbska semja w šwěrnej
pilnosćzi wobdžěła,
tam džať dženš tyžazory
lud šerbski šaspěwa,
a šwjate wyschšy chory
šo k njebju šběhuja.

A šwěru pšchilubjamy
se šwjatej pšchibašu,
a ruku šawdawamy
šej šwěrnju bratrowsku:
Njech hwěšdy šapadaju
a hory šańdžeja,
tu kčěže šwěra w kraju
Čzi, kralo, nješkóncžna.

Nětt wšchitko poručžamy
do rukow Božej:
wšcho, šchtož my šmy a mamy,
to Bože hnady šu!
W nim wjerch a lud štaj jene!
Štrošchtnje do pšchichoda!
Ty, Šserbstwo wosbožene,
špěwaj haleluja.

Kh. J. Wallar.

Pšehlad Wettinskich wjerchow.

S dźiwnej mozu čžucziweho džělbracža šo nascheje dusche dótku powjedanje šchědźiwych wulkostarskich wo tamnym čžabju, jako woni hiščeže mlódzi běchu; jako hiščeže s mlódstnej, wješelej, pobóžnej wutrobu w paradisu džěčžastwa stejachu. S radostnym šahorjenjom pohladujetej naschej woczi sa wschěm, šchtož naš dopomni na tutych naschich wótzow šwěrne skutkowanje, kotrehož dobytč je nam najlubšche a naježejnišche herbštwó!

Tu pač, lube džěczi, nima šo wam powjescž dacž wo žiwjenju naschich nanow abo džědow, ně, dženzu pohladajmy horje k trónej nascheho kraja, hdžež naschich wjerchow křwalobny a čžejny hród, hdžež wošebni Wettinarjo nětk 800 lět sa šobu knježa. Najwjetšcha šwěra, w dobrych a slych dnjach wopokasana, w Sakskej wjerchow a lud se šobu šjenocžesche, šo šo čžujachu sa stawy jeneje šwójby, a šo nam hacž do nětku blyščežaze mjeno „Wettin“ tač šnajomne klineži, kaž by šo nam s nim něšchto wo špšhecželenym domje powjedało. Šo pač bychmy stawišny sakskeho kraja (kotryž šo s dobrym prawom „wutroba“ němškeho křěžorštwu mje- nuje) prawje šesnali; šo bychmy s pšchiběrazym pocžescžowanjom na našch luby, wot Boha nam špožčeny kralowski dom šhladowali, šwjecžmy nětk Wettinski jubilejški šwjedžen tež s tym, šo šebi žiwjenje Wettinskich wjerchow a jich škutki wopominamy.

Křěžor Heinrich I. (Hendrich, 919—936), přeni němški křěžor se sakskeho doma bě šebi wschellke krajiny tež w něcžišchich sakskich a pruskich Łužizach podčžišnył. Šo by tešame w šwojej mozy šdžeržal a wobkřowal, šako twjerde měšto Mišchno pšchi Łóbjju (928), hdžež křěžorški šastojnik a roškasowač na mjesach kraja (markhrabja) se šwojimi ludžimi wěšte pšchebywanje mějesche a škladnosčž k dalšchemu rošpšchescžžeranju křěžorjoweje mozy. To bě tehdy šakožny kamjeň k mišchonškemu markhrabinštwu a s tym k sakske mu kraleštwu. — Pod Hejnrichowym šynom (Ottowom I. 936—973) a pod jeho markhrabju (Gerom) rošcžišche markhrabinštwó Mišchno pšches křwawne wójny. Sa čžab dalšchich sakskich křěžorow (Ottowa II. 973—983; Ottowa III. 983—1002; Heinricha II. 1002—1024) a Konrada II. s Frankow (1024—1039) běchu wschitžy mišchonšžy markhrabjojo s doma Güntherow. Šdyž běšhtaj potom dwaj markhrabjej s wajmarskeho doma posta- jenaj byłoj, pšchepoda křěžor Hejnrich IV. (1056—1106) mišchonške markhrabinštwó Egbertej I. s Brunšchwiga. Šsyn tehošameho, Egbert II., křěžorej pšchibžahanu šwěrnosčž njedžeržesche; duž jemu křěžor Hejnrich IV. markhrabinštwó wša a jo Hejnrichkej Starschemu s Gilenburka da, kiž bě s Wettinského roda. W lěcže 1089, pšchěd runje 800 lětami, wša Hejnrich Starschi markhrabinštwó Mišchno do herbškeho wobšedženštwu; po jeho šmjercžzi 1113 jeho šyn: Hejnrich Mlódšchi s Gilenburka, a po teho šmjercžzi 1123 Konrad s Wettina, kiž bě tež se šplaha Buzizi, kaž Hejnrich Starschi.

Duž je šo s lětom 1089 Wettinske knježerstwo šakožilo.

Albrechtowy hród w Mischnju.

Konrad i Wettina, kiž Bulki rěka, je přeni we wulkej liczbje móžnych a khwalobnych Wettinskich wjerchow, kiž i džěla hnydom jeho plěduja. Wulke džělby njewobdžělaneho kraja buch u tehdy pod pluh wsate; wiko-
wanje poča so hibacž, wošebje w měsće Lipsku; rjemjeplnistwo žebi na
wulke sbože frute sarjadowanja (innunki) sažozi; rudne hory buch wote-
wrjene a šwoje plěboro dawachu; a na lubošnymaj brjohomaj Łóbjja fra-
wichu plódke winowe kicže. — W lěće 1264 dobu Heinrich Wošebny
po dolhim wojowanju Doringsku, na kotruž dobre prawo mějesche, tak so
bu jako Mišchonski markhrabja a jako Doringski „krajny hrabja“ naj-
móžnišči a najbohatšči wjerch tehdomnišeho němskeho kžěžorstwa. Wón
žebi Draždžany ja hłowne a knježerške město wuswoli a tam přenju
(posdžišcho wotpalenu) kschiznu zyrkej, kaž tež přeni kamjentny móst psches
Łóbjjo natwari.

Niž jara dolho po tutym wješekym skhadženju wjerchowskeje mozy
Wettinarjow plónzu jich sboža cžemne mróczele hrožachu. Kžěžoromaj
Adolfej Našauskem u Albrechtaj Kufuskemu chzysche so po Wettinskim
kraju, a wonaj jón i wójnu nadpadžeschtaj; ale šylne ramjo wjerchowe
a šwěrnoscž ludowa šdžeržeschtej naschej domišnje nasch pschirodženy plawny
Wettinski knježerški dom. Bitwa pola Lufi 1307 wumoh markhrabji Frie-
drichaj (Bjedrichaj) Kufnjenemu kónu a kraj.

Bórny po tym je „cžorny mór“ i wótrej kóžu kraj pschekhodžil a jón
do „žarowanskeje kžěže“ pschewobrocžil i nahlej šmjercžu wjele tyžazow.
Ženož pomakku dobu šbity a rošrudženy lud sašo wješele na žiwjenju,
džělanju a wikowanju. Tež wědomnosčam a wudokónjenju w cžlowskej
mudrosčzi bu rjane město wotewrjene je sažozenjom university w Lipsku
1409, kotraž hacž do dženznišeho dnja wobsteji a kčěže. Daloko a
šchěroko so mješy nascheho krajneho statoka rošpschescžěrachu. W lěće 1423
mjenujzy dosta Friedrich Wojerški wot kžěžora sakške kžurwjerchowstwo
a pschispluschazy kraj a šjednoczi tak pod šwojim scžeptarjom te tši kraje:
Mišchonsku, Doringsku a Saksku. Wón tutemu šjenocženemu krajej mjeno
„Sakška“ da, a so šam „sakški kžurwjerch“ mjenowasche. Tuto móžne
a rjane šjednocženstwo njeje pač dolho tračo. W tamnym cžasju hušityške
wójny naschemu krajej wulku škodu nacžinichu. Tež bu tón šamy bórny
i tym jara pošlabjeny, so 1485 šynaj Friedricha Cžichomneho tón kraj
bjes so džělišchtaj, nad kotrymž běšchtaj přjedy khwilu hromadže knježikoj:
kžurwjerch Ernst dosta Doringsku a wobkhowa Saksku i kžurwjerchowstwom;
wójwoda Albert mišchonski kraj i Draždžanami jako hłownym městem.
Tak nastaschtej albertinska linija (rodžina) a ernestinska linija
(rodžina) Wettinarjow a wobstejitej hacž do nětku.

Našlědnik kžurwjercha Ernsta bě Friedrich Mudry (1486—1525),
kiž we wutrobje šwojich šwěrných Saksow štajnje njesapemnjeny wostanje.
Tón bě muž praweho kšchescžijanskeho waschnja, šprawy a mudry, miły a
hlubokeho cžucža. Šišcže dženzja sakške wutrobny šwješeluje wjedžicž, so
bu tutemu wjerchej jeho wulkich sašlužbow a dobrych počžinkow dla kžě-
žorska kóna poškicžena; hišcže dženzja je nam žel, so tu šamu ponižnje
wotpočasja, džiwajo wschač na šwoje wyšoke lěta. Sa cžasj jeho knježenja

šahorjesche našcy dr. Marczin Luther šwjaty woheń wučyšćenja zyrkwje, šapocza skutk reformazyje abo wobnowjenja zyrkwje. Reformazyja šo bóršy do wokolnych ludow rošpšhesčžerasche, šakitana pšhes nadobnu ruku Friedrichowu, kotryž, přjedy hač w šmjerczi woczi šandželi, šo šam pšhede wšchitkim ludom k drohej ewangelskej wučžbje pšjna. Wot wulkeje šhule we Witemberku, tutym šlawnym šakškim měšče, wuńdže šwětlo, kotrež w běhu lěštotetkow šwoje pruhi na položju zylkeje Europiskeje rošesčželasche. Bratr Friedricha: Jan Wobštajny (1525—1532), wobnowjenje zyrkwje šjawnje do šwojich krajow pšhija. Š runej šwěrnoscju na nowej wučžbje jeho šyn Jan Friedrich Wulkowutrobny wišasche. Čžežžy mějesche ša to čžerpjeć. Ewangelšy wjerchojo běchu k šwojemu šakitanju „šchmalkaldski šwjast“ wobšankli. Temu paš wjerch albertinskeje rodžiny, Moriz, njebě pšhšstupił, hač runje bě wón tež ewangelski, a hač runje bě reformazyja pšhes jeho nana Šejnricha Pobóžneho 1539 tež do jeho kraja šawjedžena. Wjele bóle Moriz, čžesčželatomny a pošny požadanja po šhurwjerchowštwje, šo š kžžžorom Šhorlu V. šjednoczi a š nim pšhesčžiwjo Janej Friedrichej wojowasche, kiž bu 1547 pola Mühlerka šbity a na to kžžžorowy jaty. Jeho kraj došta Moriz, kiž bu š tym hnydom tež šhurwjerch.

Šsynojo Jana Friedricha buchjo š někotrymi hrodami a měštami wotnamakani; pošdžišcho, po wěštych pšhššporjenju, nastachu taš ernestinske kņežestwa: Wajmarska, Šoburška, Altenburška a t. d.

Pšhes Moriza šastupi albertinski dom do šhurwjerchowštwja. —

Sakška pláčžesche nětko w radže móžnarštwow wjele wjazy, dyžli přjedy, ale tež ludowe žiwjenje w kraju šo pošbėhowasche. Wikowanje, rjemješłnistwo, ale tež wošebje wumješłstwo a wědomnosčže doštachu šylne podpjeranje. Witemberška universita a Lipšžžanska pytasčtej jena druhu pšhesmóz. Š temu šažžži Moriz ša tajkich młodženzow, kiž čžychu derje pšhšhotowani na universitu hič, wyšoke šhule, wošebje w Grimje a Mišchnju. Š natwarjenjom Albrechtoweho hroda w Mišchnju pod Albrechtom Njebošjasnym (1471—1482), kaž tež š natwarjenjom rjanych zyrkwjow w Anašberku, Šreiberku, Šwiczlawje, Šneeberku a w druhich měštach běchu twaršžy mišchtrjo hižom hač nanajrjeńšcho poškasali, šchto šamóžachu; k temu pšhššndže šhumšcht molerjow, kiž rjane wobrašy hotowachu, na kotrež šo hišchčže dženzš je špodžiwanjom pošladuje. Po Morizu paš pšhššndže kņežer, kiž šo po hinaschim, ale runje taš nusnym a wošebje žohnowanym waschnju ša lud štarasche. To bě jeho bratr šhurwjerch August, abo kaž džakomny lud jeho mjenuje: „nan August“. Šchtož wón a jeho mandželška „Macžer Šana“ wošebje ša rataššstwo, šahrodnistwo, ša rjemješłnistwo a t. d. štaj čžiniloj, je nješapomnite. W jeju myšli pytachjo wjerchojo Šhryštian I. a II. a Jan Jurij I. dale škutkowacž; a Sakška poššdacžju wješekym čžasam napschecžilo džesche. Duž wudyri žakostna tšizycžilětna wójna, kotraž našche plódne šahony do puščžinow pšheswobroczi. Žako westfalški mēr 1648 tutej wójnje, kotraž šwojeho runja nima, kónž ščžini, bě dobytš wješestowlětneho šwěrneho džžela šhubjeny, a lud dyršjesche we wšchēm š nowa šapocžecž.

Alle Boža miłosć ſo jaſnje tež w tutych czeſkich czaſach nad ſakſkim krajom wopokaſa. Wulkeje a dołholětneje pilnoſćeje bě wſchať trjeba, ale ſkóncznje buchu tola rany ſahojene, kiž bě 30 lětna wójna nabiła, w kotrejž ſ někaſtemu ſarunanju Jan Jurij I. Kužizy wot křezora doſta. Sakſka ſo tať pod Janom Jurjom II., III. a IV. ſaſo ſhraba, hačzrunje prjedawſcheho bohatſtwa a ſaſtařſkeje mozy ſaſo njedobu. Wot 1694 hačz 1733 knježeſche Friedrich Auguſt Sſylny; jeho rjany pomnik ſteji na nowomeſchečanſkim torhoſheczu w Draždžanach. Wón je, ſo by pólske kraleſtvo doſtať, wěru pſcheſtupiť; a po nim ſu wjerchojo albertſkeje rodžiny katholiczy woſtali. Njane twarby a ſberki w Draždžanach buchu pſches njeho ſałožene, ſ tym tež czeſke wopory ludu napoložene, kotrež pať tón ſ luboſcju ſ knježeřſkemu domu rad njebeſche; tež wuńdžechu tehdy ſe ſrjedziſny luda mužojo, kotrychž mjena hiſcheže dženſa dobry ſynť maju, jaťo Silberman, Gellert, Sebastian Bach, Peřinť a druhy.

ſa knježenje Friedricha Auguſta II. (1733—1763) naſta nowa ſtaroſcť, a wójnſka nuſa kraj pſhecžahowaſche. Sſydomlětna wójna wuzyza kraj, a ſchtož beſche ſbyťkne woſtaťo, pſhecžinjeſche ſnaty miniſtr hrabja Brühl (brühlſka teraſa w Draždžanach). Ach, to bechu czeſke czaſy ſa kraj! A te tež njebuchu bórſy lépsche, pſchetož po krotkich měrných lětach počza Napoleon I. ſwoje ſaľhadženje w Europiſkej. Tehdy je drje lětó 1806 kſurwjerchej Friedrichowej Auguſtej Prawemu mjeno „krala“ pſchinjeſťo, ale w daľſchim běhu wójnow ſhubi 1815 Sakſka ſa to položju kraja na Pruſku.

Tať bu kraj Wettinarjow jara maľy. Tola ani wjerchojo ani lud rjanu nadžiju njepuſhecžichu, ale prózowachu ſo po wſchej móžnoſczi, ſo by ſo kraj ſ prawemu derjeměcju w ſebi ſaſo ſběhnyť. A to je ſo, Bohu džak! na wopravdže ſpodžiwne waſchnje ſtaťo pod ſzeptarjom kralow Antona (1827—1836), Friedricha Auguſta (1836—1854), Jana (1854—1873) a Alberta. W lěcze 1831 buchu ſejmſzy ſapóſłanzojo ſ zylcho kraja přeni krocž hromadu ſawołani. ſchtož je Jan Friedrich Dobry, kiž ma ſwój pomnik na „nowym torhoſhecju“ w Draždžanach; ſchtož je dale Jan Mudry, kiž ſwój pomnik pſchi ſkladnoſczi Wettinſkeho ſwjedženja doſtanje, ſchtož je Albert Kyczeřſki, haj, ſchtož ſu tuczi naſchi horzolubowani nadobni kralojo a knjeſojo ſa naſ cžinili, to ſteji pižane na najrjeńſchich pomnikach, mjenujzy w džakomnych wutrobach ſakſkeho luda. Njech wam, lube džeczi, waſchi džedojo a nanojo wo tym powjedaju. Jaťo kral Jan 1873 wuſny, bě němſke křezorſtvo ſ wulkej mozu ſaſo ſtanyťo, a bjeſ tymi, kiž bechu po Božej woli ſ temu najſylniſcho pomhali, bě byl: nawjedowať ſakſkeho dobywařſkeho wójnſka kónprynz Albert. Pod nim, jaťo pod naſchim nětežišchim wyſokoczeſcženym a lubowanym kralom kćžeje něť ſbožownje ſakſki kraj. ſchto dyrbjalo ſo to tudy dale roſkłaſcť? Wcy ſami ſmy ſ wjeſelej wutrobu teho wſchědni ſwědkojo!

A tať kćžej a ſelenjui ſo, ty rjany ſchtomje Wettinarjow! Traj do noweho lěttyžaza, ſ njepoſłabjenej mozu tebi ſ křwalbje a nam ſ žohnowanju. Wcy pať wjeſele wyſkajmy:

Sklawa, ſława, ſława Wettinſkemu domej!

Hród Wettin.

(S wobrasom str. 11.)

Hdžež přěbrojajna Sala jo s Łobjom sjednocza
A mała rěčka Buda jo Sali pschibliža,
Tam na jahonach kłóski jo skote smahuja
A na selenych pastwach jo stadka sraduja.

Hdžež stara „Dobra Hora“ ma sklady schěroke,
So přone žórka wjedu přól stajnu se semje,
Tam hiščeže dženzja džěla tón narod něhduschi,
Kiž haji waschnja wótzne a wodzew wótzowski.

Pět wóšom stow jo miny, so knjes tam knjezesche,
Kiž „Dobru Horu“, lěžy a kubla mějesche.
Hdžež Halla nětko kčěje, bě blisko jeho hród,
S Wettina dosta mjeno Wettinski jasný ród.

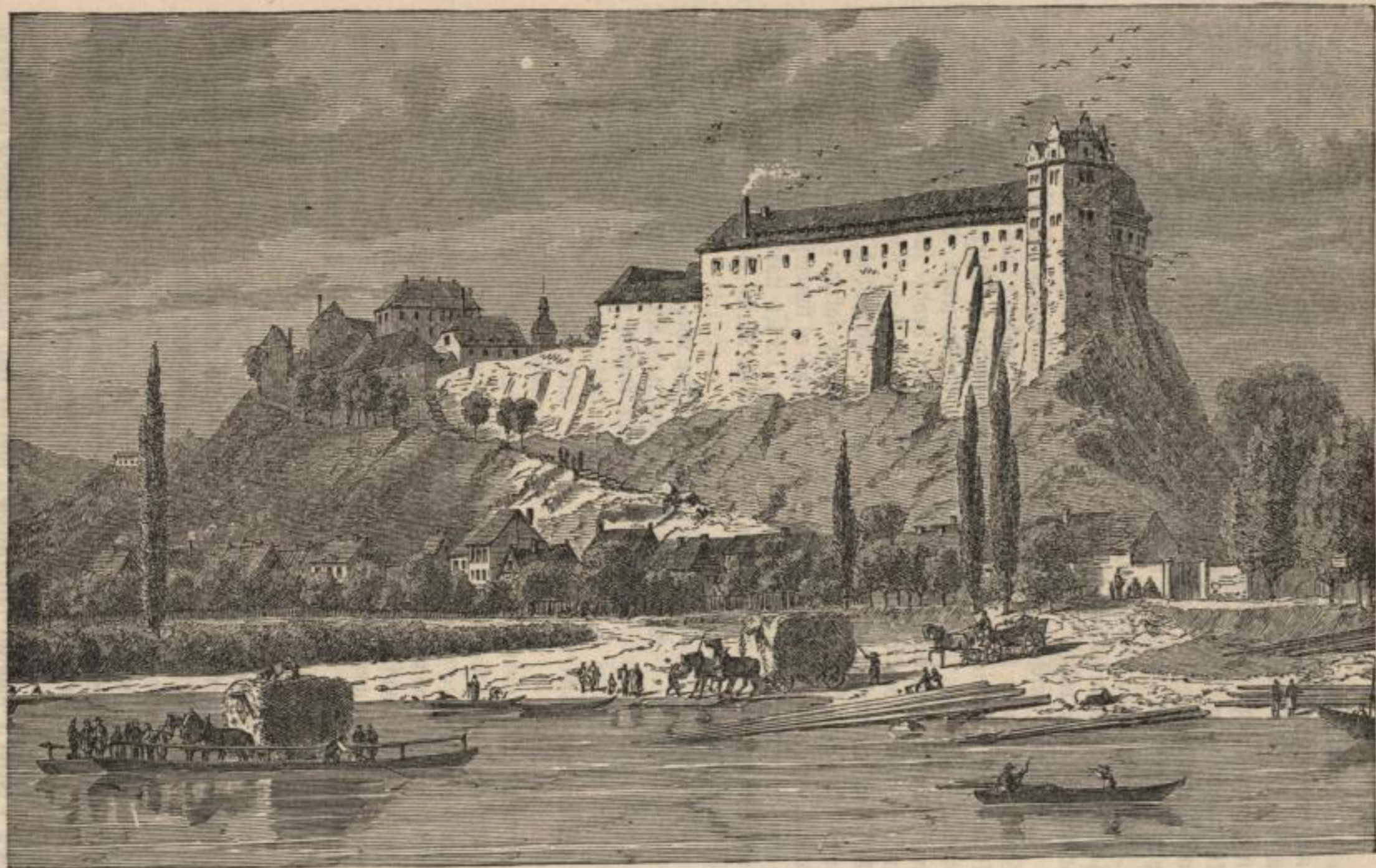
Pět wóšom stow je šaschło, so wufas křěžorski
Čěsč mischonskeho knjejistwa Wettinskim dowěri.
A s jadra mischonskeho je šnyla Saksónska,
A s zylým krajom wyska tež šerbska Łužiza.

Přul.

Rubjenje prynzow.

(S wobrasom Altenburškeho hroda strona 15.)

Podawč, hewak nješlyšchany, je jo s dwěmaj prynzomaj Wettinskeho roda stal; prynzaj Ernst a Albert buschtaj w nozy 7.—8. julija 1455 rubjenaj a to s wyšokotwarjeneho, samknjeneho, wot wjerchoweye šwójby wobydleneho a wot přlužobnikow wobstraženeho hroda w měsčje Altenburku. — Šyto běše teho samož, a kak jo to wuwjesč hodžesche? Tehdy Friedrich Čížomny (1428—1464) knjezesche. Přšecziwo temu jo jedyn jeho rycerjow Kunz s Kaufungen posběhny. Tutón jeho pschecziwnik bě drje we wschěch wójnach na stronje křurwjercha stal, bě pak tež nadošč šaplaczenja a džaka ša to dostač a na pschiklad tež křwilu rosčasowač na Altenburškim hrodze był. W běhu wójnow běchu jemu nje-pscheczeljo na křwilu jene kubło, Mikowjezy, přječž wsali, a křurwjerch bě jemu tak dolho k šarunanju kubło Schweitertshajn wotstupič. Jako bu posdžišcho měř ščinjeny a Kunzej kubło Mikowjezy šažo date, nočzysche wón šwoje nakhwilne wobšedženstwo (Schweitertshajn) pušchčicž, a jo wschón pyrjesche, jako křurwjerch šebi to šwoje wrócžo wsja a jemu tež pschi tym trochu na porsty klepasche, dokelž bě Kunz hubjene waschnje někotrych rycerjow tamneho čaža pschisak, mjenujzy wikowarjow na dróhach wurubicž a jo s jich kubłami žiwicž.

Wettinski hród.

Nasch Kunz najprjódzy lahodnje wustupi, so by s lešču a sa prawo na so pschinješt, sčtož jeho njebě, a wobskorži wjercha na šudnistwje w Lipsku, w Freibertu a w Magdeburku. Jako bě wschudže se swojej njeprawej wězu wotpokasany, napiša Kunz s Kaufungen hruby list na kburwjercha, w kotrymž jemu hrožesche, „so budže so wjeczicž, niz jenož na kburwjerchowštim kraju, ale tež na wjerchowych džěčoch“. K tajkemu po šdaczu zyle tórnemu wotmyslěnju kburwjerch so šmějotajw džesche: „Kunzo, Kunzo, hladaj so, so mi moje ryby w hacže njespalisch!“ Nó, jenož Bože šwarnowanje je bylo, so so hroženy njeskutt, hacžrunje bu wuwjedženy, tola radžik njeje.

Ta wěz mějesche so tak. Kunz, jako něhdušchi rostasowař w Altenburškim hrodže, bě w tutym psches měru wulkim twarjenju, w kotrymž kburwjerch Friedrich Gzichomny se swojej šwójbu bydlesche, tak prawje we wschěch rózkach a kutach domach; k temu bě so jemu radžiko wobtykacž a narycžecž šlužobneho Hanša Schwalbu, kiž na hrodže sa kuchinskeho pomocnika šlužesche, so tón jemu šlubi, pschi njeskuttu šobu pomhacž. — 7. julija 1455 bě kburwjerch s Altenburka do Lipska so podal; knježkojo a šastojnizy, kiž mějachu bjes tym wjerchowški dom šakitacž, běchu so dali na wulku hoscžinu w měsčze delka pschepošycž, a kburwjerchowa bě s pryzomaj Ernstom, 14 lět starym, a Albertom, 12 lět starym, móhl rjez šama na hrodže horjeka. Bjes tym pač bě rycžer Kunz wot Hanša Schwalby šlědowazy list dostač:

Gžěšnemu, krtutemu rycžerjej
Kuradej s Kaufungen nad Kalemberkom,
mojemu hnadnemu knjesej šamemu
do ruki!

Sšwěrnju šlužbu a wscho dobre wam lubju.

Gžesčženy, krtuty rycžerjo!

Dokelž je kburwjerch wobšamknul, so chze s wjele šastojnikami jutšje po ranischich kemschach do Lipska pucžowacž, a dokelž na pónđželu wjecžor kanzler tudy wulku hoscžinu wuhotuje, pschi kotrejž tež wjele knjesow s hroda budže, ma tehdy jenož šтары Asmuš šlužbu štraženja w kburwjerchowškich jštwach. Temu móžu lóhko něščto na španje dacž, a dokelž tež wrótnik khoru leži, njemóžach teho so šminycž, so njebych se šwěrnoscžu, wam šlubženej, wam šlužik. Na wasche wufajnje cžakam. Po tym chzyli so šložicž. Pišach to w Altenburku, šobotu po dnju šwjateje knježny. Hanš Schwalbe.

Šdyž tak tón helški njeskutt šaplecžichu, džijesche so kburwjerchowej, macžeri pomjenjeneju pryzow, so widžesche rjanu, derje wobstaranu šahrodu, duž, hlaj, na dobo cžeri do teje šameje hrosne džiwje šwinjo a ryje a kasy winowe pjenki a rjane rostliny, wošebje tež mašu rucžanu hačožku, doniž mjedžwjedž njepschińdže, kiž to džiwje šwěrjo šacžeri. — Kburwjerch, kotremuž bě to jeho knjeni powjedača, teho šedžbu njemějesche a džesche: „Ščtóż do šonow wjele džerži, tón pschima sa šcženom a chze wětr šapschijecž.“ Wón po tajkim na postajenym dnju do Lipska wotjěcha s cžrjódu šwojich šastojnikow; šbytkni tych šamych běchu so na šwoju

hojčinu podali, jědźichu a pijachu tam; wrótnik Altenburkſkeho hroda ležesche thory; stražnik prynzowych jstwow spaſche. — Duž poča ſo něſchto hibacž w hrodze: Schwalba wotewri wótno a pſchivjaſa rěbl, ſe ſylnych ſchtrykow ſčzinjeny. A delka pſched hrodom kachu a čakachu wobró-
njeni mužojo Kunz ſ Kaufungen, Wylem a Ernſt ſ Moſen a ſe Schön-
fels. Čži leſychu jedyn po druhim po rěblu pſches wótno do hrodu, ſwja-
ſachu stareho ſtražnika Aſmuſa, ſawrjechu durje teje jstwy, w kotrejž thur-
wjerchowa pſchebywaſche, — potom Kunz ſparnu komoru prynzow wotewri
— a ſaſtupi. Tu w ſlódkim ſpanju ležeschtaj wobaj prynzaj, wjeſele
Wettinſkeho doma, nadžija ſakſkeho kraja! — Jako běchu durje pſchi wote-
wrjenju ſakwicžale, wozuczi prynz Ernſt a wołaſche hnydom, jako ſo wo-
brónjeneho zuſeho muža dohlada: „Sawołajeće macžer!“ Ta stara ſlužob-
niza pač, na kotruž bě ſo ſ tutymi ſłowami wobrocžil, bě wſcha ſaſtró-
žana a ſo hibnycz njemóžesche. Na njeho pač Kunz naměſcže ſahrma:
„Wjelcž!“ a pohroſy jemu ſ mjecžom. Pſchi tym ſapſchimny prynza, kiž
ſo ſe ſwojimi ſlabyimi mozami wobaraſche, ſchtož móžesche, a leſesche ſ nim
po ſchtrykowanym rěblu ſ hroda won. Sa nim dyrbesche jeho towařſch
Wylem ſ Moſen ſ prynzom Albertom pſchińcž, a tón tež woprawdže
hnydom ſa nim ſ jenym hólzom na ramjenju pſchińdže. Kač pač Kunz
klijesche, jako ſo dohlada, ſo je to zuſy hólz a niz mlody prynz Albert.
Tón mjenujzy bě ſe ſwojim towařſchom, mlodym hrabju ſ Barby w jenym
ložu ležal, bě pſchi Kunzowym ſaſtupjenju wozucžil, khetſje ſ loža wu-
ſkocžil a ſo ſady teho ſameho ſchowal. S Moſen pač bě mlodeho hrabju
hrabnył a wotnjeſł. Tajku thróbkoſcž mějesche Kunz, ſo ſo nětk na
měſcže hiſchcže raſ na ſtraſchny pucž poda, ſaſo po rěblu do hroda leſesche,
ſparnu jstwu prynzow pſchepytowaſche, a hdyž bě tam tež drugeho prynza
namakał, ſo ſ nim po tym pucžu, po kotrymž bě pſchiſchoł, wotſali. —
Pſchi tym ſo thurwjerchowa, pſches haru wubudžena a ſ wótnom won po-
hladaſchi, dokelž ſe jstwy njemóžesche, thróbkeho rubježnika dohlada a jeho
ſe ſtyſknym hložom proſchesche: „Luby Kunzo, njewopočaž tajku ſkóſcž na
mni a na mojim knjeſu; pſchepuſchcž naju džěſcži, ſ twojej wězu dyrbi ſo
hiſchcže wſcho derje ſčzinicž.“ Ale Kunz njeda ſo naproſyč. Wjele
bóle wotjěcha ſ prynzomaj a ſe ſwojimi towařſchemi, hdyž bě ſo prjedy
hiſchcže bjeſ nimi poſtajiło, ſo dyrbitaj Wylem ſ Moſen a ſe Schönfels
ſ prynzom Ernſtom pſches Zwickawu do wukraja čžeknyč, Kunz ſam
pač ſ tymi druhimi po najbližſchim pucžu prynza Alberta do Čžeskeje
dowjeſcž.

Styſkne hodžiny, kiž ſo po ſdacžu nočzychu ſkónčicž, pſchińdžechu
ſa tu wobohu macž w Altenburkſkim hrodze! Skónčnje ſo tamni knje-
ſojo ſe ſwojeje hojčiny dom wrócžichu a ſmjertnje naſtróženi hačle nětko
ſaſlyſchachu, ſchtož bě ſo ſtało. Bjeſ ſkomdy buch najſpěſchniſchi počli
do wſchěch ſtron, woſebje tež do Lipſka k thurwjerchej počłani, a wſcho
móžne bu naprawjene, ſo bychu ſo rubježnizy ſnano tola hiſchcže doſčžahnyli.
W Altenburku a we wokolnych wſach ſaſwonichu na dobo ſe wſchěmi
ſwonami, a hdyž to ludžo ſ daloka ſaſlyſchachu, tež naměſcže na ſwojich
zyrkwach ſwonjachu; to džěſche ſa krotki čžaſ pſches zyly kraj a bě ſnate

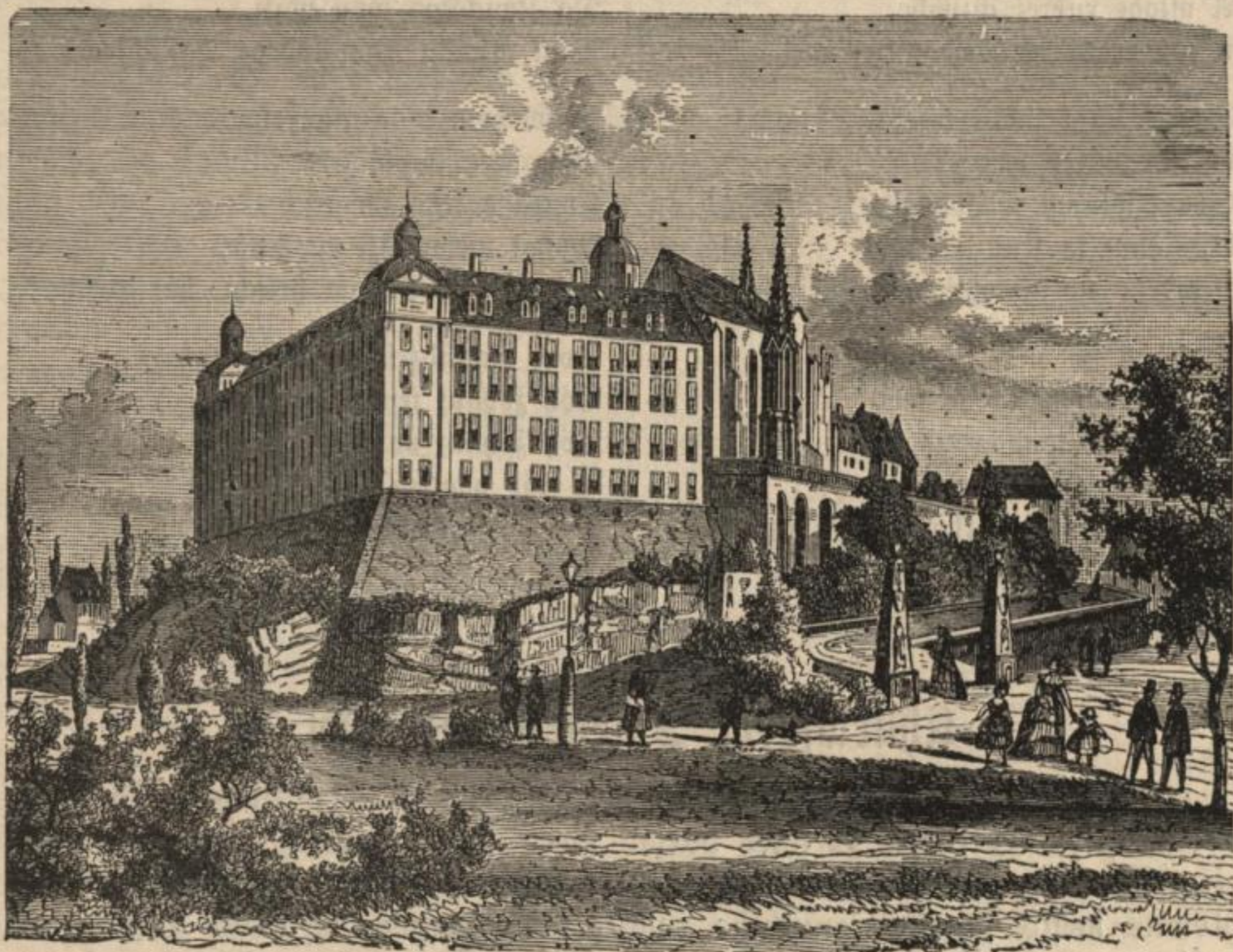
znamjo na to, so je so něšto wažne stało, a so pomoz so žada. Pšchi tym jěchachu jědni po drohach a pucžach a nawabichu burow, so bychy s čyrjódami kraj a lěš pšchepytali. Wšchón kraj bě naměšče do najwjetšeho roshorjenja stajeny. —

We hlubokim Fürstensteinskim lěžu, njedaloko Elterleina, čěrjesche jěchajo Kunz s prynzom Albertom. Młody prynz njemóžesche wjazy na konju wutracž a prošesche, so žměl kusť wotpoczowacž. Kunz do teho swoli, wschało bě husty lěš po sdacžu prósdny a čěške mjesy njeběchu wjazy daloko, hdžež wěsta khowanka pola Jurja s Podjebrada na rubježnika čakašche. Wšchitzy s konjom seskakachu a žebi truskalzy psche lacžnosć sberachu. Ale lěš njeběsche zyle prósdny; tu tam a žem wuhlerjo wuhlo palachu; a jedyn s nich, Jan Schmidt s mjenom, so na tych zušych mužoch a na tym wožebnym młodženju dohlada, a na teho žameho pošajuso, so woprascha: „Ščo dha to je?“ (Pšchetož swonjenje na pomoz bě wot njeho so žlyšchalo a bě jeho kěžbliweho na to čžiniło, so je so něhdže něšto wažne stało.) Na Schmidtowe praschenje wotmołwi Kunz njemdry: „To je lóšy hólz, kotrehož mam k jeho starschimaj šašo dowjesčž!“ prynz pak pšchistupiwšchi jemu do wucha šchepny: „Wumož mje — ja žym šakši prynz — mój nan čži to bohacže šaruna!“ Pšchi tutych šłowach rycžerjowy wotrocžł, Hanž se Schweiniz, s mjecžom ša prynzom rubny, Schmidt pak, kiž bě wurjadnje žylny muž, wotwobrocži mjecž se žwojim wuhlerškim žochorom wot prynza a pocža móžnje na tych rubježnikow pracž, wožebje tež na Kunza, kiž bě so s wotrohami šaschmjatał a k žemi panył. Tola pak budžišche njewobronjeny wuhler pšchěhracž dyrbjal w njerunym wojowanju, hdy njebudžichu jemu žužodni wuhlerjo na pomoz khwatali, kotrychž bě Schmidtova žona na jim snate waschnje, s nožowym brinkom na žekeru klepajo, hromadu swolała. Nětko buchu ša krotki čžaš rubježni rycžerjo pšchemoženi, jecži a šwjasaani. Bórny so džiwny čžah do bliskeho měštacžka Grünhainichen poda. Přeni džěsche, wumoženeho prynza čžěšnje pšchewodžo, Jurij Schmidt se žwojim wuhlerškim žochorom na žylnym ramjenju, ša nim drusy wuhlerjo se šwjasanymi rubježnikami. Tam pschepodachu prynza duchownemu Liborijej, kiž jeho do Altenburka k kburwjerčej a kburwjerčowzy dowjedže. Tamni škóstnizy pak buchu do Zwickawy do jastwa wotwjedženi.

Džakowny kburwjerč darjesche Jurjej Schmidtej wicžežne kubło a kóžde lěto 4 kóžy žita; wyschsche teho dosta wuhler dowolnosć, so žmėdžesche žebi čžaš žiwjenja drjewo k wuhlopalenju s teho lěža darmo bracž, w kotrymž bě prynza wuřwobodžil.

Čži drusy rubježnizy, mjenujzy s Mosen, se Schönfels a jich žlužobnizy, běchu s prynzom Ernstom do doliny pschi rězy Muldny pschischli, njedaloko hroda, kiž rěka „Kamjen“, hacž to swonjenje na pomoz šažlyšchachu, a so tych jědnych dohladachu, kiž ša rubježnikami pytachu. Duž so nabojachu a škhowachu so do škaloby, kotraž hiščeže dženzša „prynzowa škaloba“ rěka. Wot jow pižachu, hdyž běchu so khwilu potajeni džerželi a wo Kunzowym šajecžu žlyscheli, na žužodneho knjesa se Schönburka: „My so žwojeho njeskutka kajemy, my mamy młodeho prynza čžikeho a štroweho

tudy, je-li so nam kburwjerch da wobkrucźić, so nam woda, a so naš nochze na kuble abo na žiwjenju khostacź, chzemy jemu prynza žiweho pschepodacź, je-li pak nam to njeplubi, dha chzemy najprjedy prynza a potom šebje šamych moricź." Psches hrabju se Schönburka kburwjerch plubi, so chze wodacź, a 11. julija bu prynz Ernst w Kamjenzu do rukow šwojeju wješekeju starscheju dowjedženy. Kburwjerch šo s horzej modlitwu Bohu dźakowasche a wupiša sa zły sakski kraj na jedyn a tón šamy džen šwje-dženštu dźaknu Božu šlužbu.

Altenburkski hród.

Khostanje rubježnikow bě wótre, ale prawe. S Mosen a Schönfels buschtaj s kraja wupokasanaj, posdžišcho pak zyle wobhnadženaj; Kunz s Kaufungen a Hanš se Schweiniz buschtaj na torhoschežu w Freiberku wotprawjenaj; Hanš Schwalba bu na štyri kruchi rostorhany.

Tak Bóh radženje njeskutka wotwobroczi, kiž budžišche zły kraj do najhlubšeje srudoby sanuril. Pschi tym pak šo s nowa pokasa, s kastej lubosčežu a šwěrnosčežu zły sakski kraj na domje šwojeho wjercha wišasche. Kak hluboko bě šo tutón podawš do ludoweho pomjatka šaschczěpil, wo tym šwědczi zły rynnšpěwow, kiž je wo nim nastal. Bjes nimi je zyle jednory ludowy spěw, kiž šo hischče dženšnišchi džen wot wobydlerjow rudnych hor rad spěwa, a kiž šo po šerbskim něhdže takle ma:

Nětk šej kusť sašpěwaježe
 Tak derje, hačž jo wěseže,
 Wo tym, šchtož je šo stało
 W Altenburkškim měseže,
 Pšhes Kunzu i Kaufungen, haj Kunzu.

Tam hodler šwoje hnešdo
 Na skalu twarił běšče,
 Duž pšchińdže tutón kraholž
 A mlode rubieč chzysche,
 A wuběracž to hnešdo, haj hnešdo.

Šchto čžinja twoji knježa,
 D Altenburko rjany?
 Šso i winom wopowjachu,
 Bjes tym šo Kunza kranj
 Mlodeju dweju wjerchow, haj wjerchow.

Nětk lud šo wschudžom hiba;
 Na drohach a na hašach,
 Sa rubježnikom čžerja
 We raišchich sažnych čžašach;
 Wšcho jěcha, běži, šhwata, haj šhwata.

We lěšu tam bu Kunza
 We jahodach lapnjeny,
 By šhwilu dale jěchal,
 Njebny byl sašlapjeny,
 Dha by wón pěnje wuschol, haj wuschol.

Tak pať šu jemu sašo
 Tej' pryzow i ruki wšali,
 A rubježneho ptaka
 Do Zwickawy won šlali,
 Tam chzychu jeho škobacž, haj škobacž.

S kolešom a se mjecžom
 Dostaschtaj saplacženje
 Kunza a jeho towarjch —
 Wšchal njewuńdže tu ženje,
 Riž tu nad Bohom hrěšchi, haj hrěšchi.

Dom pšchińdžeschtaj taj pryzaj,
 Bóh žohnuj jeju rjenje!
 Bóh žohnuj našchoh' wjercha
 A jeho huadnu knjeni,
 Šo wužicž móhli měra, haj měra!

Pšhes. Ib.

Khurwjerch Friedrich Mudy.

Wažny čžaš to bě, w kotrymž bě Friedrich Mudy žiwj. Wulkotne podawki, pod kotrymiž šo stary porjad šwěta satšchašowasche, a pšhes kotrež čžłowški duch nowe nawabjenje dosta, běchu šo stałe. Konstantinopel, hłowne město stareho ranišeho romšeho křěžorstwa, bě 1453 Turkam do ruki panył, kotřiž nětk šwoje šurowe sahadženje w Europiskej sapočachu. Nowy šwět, Amerika, bě 1492 wot Kolumba namakany a 1498 móřski puečž do Indiskeje. Nowa wustojnosčž, knihiczišchčžerstwo, rospšchěščžerasche wědomnosčže pšhes ludy; nowe wyšoke šchule wučžachu stare rycže, kiž buchu wot kšchescžijanow, kotrychž běchu Turkojo i romšeho ranišeho křěžorstwa wuhnali, i nam pšchinješene. Tež našch sakski kraj šmě se šradowanjom na tutón čžaš pohladowacž, pšchetož tehdy bu Sakška kolebka reformazyje, to je to městno: i kotrehož wobnowjenje zyrkwje wuńdže, a hdžež bu to šame hajene. Friedrich Mudy pať, tutón nadobny wjerch, bě šylny šchkitowar dr. Luthera a žyłego reformazyškeho škutka.

Friedrich Mudy (1486—1525) knježesche se šwojim bratrom Janom hromadže nad tamnymi tak mjenowanymi ernestinskimi krajemi, nad sakskim khurwjerchowškim krajom pať šam. Wón bě muž bjes poroka, kajkichž wjele njenadeńdžesch. Wón bě luboščžiweho waschnja, a šebi wutrobu wšchěch doby, wošebnych a niškich. Š temu bě, šchtož mějesche ša tamny čžaš

wjele na šebí, jara wučženy muž, kotryž tež łacžansku a franžowsku rycž snajesche, kaž tež wjele wučžbow mudrych muži se wschěch czařow. W šwojej šparnej jstwe mějesche rjane wuprajenja tajkich mudrych muži napišane, so by šo pschezo sašo na nje dopomnił. A w sabawje š druhimi by rad ludžaze pschišłowa nałożował; na pschiklad: „wscho njeje šłoto, šchtož šo šłoczi“; — „šwojeje pobóžnosće njej' šo nihto kał“; — „najhlupišchi šu, kiž šebi myšla, šo šu najmudrišchi“; — nješlub lóhko, ale šchtož šy šlubil, to tež džerž!“ — „nješwěrnoscž bje šameho šwojeho knjesa“; — „bjes šlepymí je tón š kralom, kiž jene wóczko ma“, a t. d. Pschi hlubokej bohabojašnosći, kotraž šo pola njeho štajnje w dobrych skutkach žiwa wopokasowasche, bě wón šprawy a nješebicživy. Tak bě wón ras wot šwojich poddanow dawł šběhnył k czařej do Štalskeje; jako pač š teho nicžo njebu, da tamny dawł sašo wrócžo wuplacžicž. Dobrocžiwoscž, miłoscž šo š jeho woczow šwěcžesche; hdžež by na šwojich pucžach džeczi nadeschol, by rad dary bjes nje wudželil; wón je wjele stow šhudych šyrotkow wotcžahnyčž dał. Wšchě Bože dary w cžesčzi mějesche. Jako bě ras jeneho šwojich mlodych semjanow přeš psches žito jěchacž widžil, šo jara rošhněwa, a jako wón tón šamy džej se šwojimi ludžimi, bjes nimi tež š tutym mlodym semjanom, wobjedowasche, njebě sa teho ani kusł šhlěba na blido položeny. Jako tón nětk bojašnje wokoło šo hladašche, duž jemu šhurwjěrch psches žyle blido pschwoła: „Póšnajecže nětko, kaški krašny dar Boži šhlěb je? Druhi krocž njejěchajcže psches žito, hewał hódny njejšcže Božeho lubeho šhlěba.“

Ženje š Friedrichoweho rta žane šakrowaze abo šhnik šłowa njewuńdžechu. Wěrnoscž jemu psche wscho džěšche. Kaž šam ženje žaneje njewěrnoscže njerycžesche, tak tež wokoło šebje žanych šžow njecžerpsesche; a šchtož bě jeho ras šjebał, tón šhubi jeho dowěrjenje na dołhi czař. Friedrich Mudry mějesche tež jašne wóczko sa to, šchtož lěpsche kraja šebi žadašche, a k temu pschińdže niz jenož wěšta roššudženosčž, š kotrejž by bjes šhablanja pschi tym wostał, šchtož bě sa dobre špóšnał, ale tež nješestawaza pilnosčž, š kotrejž by sa lěpsche šwojich poddanow džělał.

Woprawdže šhurwjěrch Friedrich Mudry bě prawy muž sa šhěžorski trón němskeho kraja.

Mašimilian, kiž bě 1493—1519 š němskim šhěžorom, to šam špóšna a da šo wot njeho šastupicž, hdž by na dlějšche kraj wopuschcžicž měł, kaž wošebje w lěcže 1496. Jako tehodla šhěžor Mašimilian wumrje, wušwolichu němszy wjěrchoyo muža, bjes nimi najbóle widžaneho, našcheho šhurwjěrchy Friedricha Mudreho sa němskeho šhěžora. Tón pač šo šarjekny, dofelž mēnjesche, šo je pschestary, a šo jeho wobšedženstwo njeje wulke došcž k šastupjenju šhěžorskeje křony. Wón šam wobroczi myšle němskich wjěrchow na Šhorlu V., kiž bě knjes nad rakuskim, šchpaniskim a holandskim krajom, a kiž bu nětk tež sa němskeho šhěžora wušwoleny. Šhorla V. (1519—1556) š džakmonoscžu sa to, šo bě Friedrich jeho wušwolenje pschecžišcžcał, pošla jemu 100,000 dukatow. Friedrich pač tutón dar wotpošasa a šakasa tež šwojim šastojnikam, šo nješmēdžichu na žane waschne něšchto wot šhěžora wšacž. To šo sašo mlodemu šhěžorej špodobasche. Jako šo šhěžor pschi

sjawnym wuradženju wschittkich wjerchow njewěšty čzujesche, duž wón džešche: „Wotečakajmy, šcho našch nan (khurwjerch Friedrich) k temu praji.“

Tuto wuswolenje khorlowe, pschi kotrymž zyla Europiska na Friedricha hladašche, wobroczi na njeho tež kedžbliwošč romskeho bamža, tak so tón s wopředka mjenje šurowje pschecziwo Lutherej wustupowasche, hdyž pytny, so khurwjerch jeho šchituje.

W léčze 1502 bě mjenujzzy Friedrich universitu we Witenberku šažožil. Mudri mužojo tam wučachu pod snatym Staupizom, hjes nimi tež Luther. Psches njeho šo wulki, žohnowany skutk reformazyje šapocža; a Friedrich, kiž bě we Witenberku husto na Lutherowe krašne předowanja pošluchał, wša šo po nim a po skutku wobnowjenja zyrkwe nadobnje horje. Wón wučžini, so šo Luther njemějesche w Romje samolwicz, ale w jenym němškim měšče. Wot tuteho žadanja njemóžesche nicžo Friedricha wotbroczič. Bamž pošla jemu „šlotu róžu“. To bě najwjetscha čžesč, kiž móžesche šo tehdy žanemu wjerchej dostacž; a Friedrich bě šo hižo dawno na to wješelil. Ale hdyž bě šebi bamž myšlil, so šo khurwjerch psches to k temu da šašlepicz, so by Luthera do Roma pošlał, je šo jara šamolil. Friedrich wjele bóle tež potom na tym wošta, so by Luther w němškim kraju pscheshyschany byl a niz w zusbje, hdžež móhli jeho lóhko škónzowacž.

Duž šmédžesche dr. Luther 1519 w Lipsku dr. Ceka w sjawnym woprašchowanju pschewinycž. Šacž runjež bě bamž „kladbu“ na Luthera wuprajil, a jeho s nowa do Roma škašal, tola khurwjerch to dohnuczi, so šmédžishe Luther psched kžžorom a kžžorstwowym šejmom šamolwjenje dacž wo šwojim škutkowanju a šo dobywaršzy tam wuprajicz. S šajkim wutrobnym dželbracžom khurwjerch Luthera kedžbu mějesche, to šo s tym dopokasja, so jemu najprjedy wěštošč pucžowanja do Wormža a wěštošč pschebywanja w měšče pola kžžora wučžini a so, na wječoru Luthero-weho njebojasneho šamolwjenja, k šwojemu dwórštemu předarjej Spalatinej prajesche: „O, tak rjenje je Luther rycžal psched kžžorom a kžžorstwom!“

A jako šo Luther na dompucž poda, dokelž bě kžžor „wuhnacže“ na njeho wuprajil, wotewri khurwjerch Friedrich Mudry rjanu khowanku a da jeho škradžu na hród Wartburk dowjesč. S tym je wón niz jenož Lutherowe žiwjenje šakital, ale tež ewangelijej hiščeže druhu wažnu šlužbu wopokasjał, pschetož tam w lubošnej čžišchinje šwojeho pschebywanja na Wartburku, wot Friedricha jemu pschihotowanej, njeje Luther jenož rjane kžžerlusche wudžekal, ale tež počal bibliju pschekozicz.

Tak rukowasche Friedrich Mudry nad Dr. Marcžinom Lutherom a jeho wučžbu, kaž šchitowazy jandžel Boži. Šdyž tutón nadobny wjerch 5. meje 1525 po čžěžkich čžerpjenjach čžishe wužny, bě prjedy hiščeže jako ewangelski kšchescžijan šebi wudželicž dał pošne Bože wotkasanje pod wobemaj šchtaltomaj. Jara natwarjaze a rjane bě tež jeho škónčjenje psches jeho hnujaze pošlenje šłowa. „Šdyž mój luby Bóh dže, pošdu rad se šwěta, na kotrymž žana lubošč, žana prawda a šwěra, w kotrymž nicžo dobreho wjaz njeje.“ Tak wón džešche na ranju šwojeho šmjertneho dnja k šwojemu dwórštemu předarjej Spalatinej. A jako šo jeho šmjercž škónčnje

pschibližowasche, da wschittkich swojich k smjertnemu ložu sawoładź a proschesche jich s hnujazym hłošom: „Lube dźeczątka, waš Bože dla proschu, bym-li žaneho bjes wami roshněwał se słowami abo skutkami, dha chzyli mi jo Bože dla wodacź, tež druhich ludži proschu, so chzyli mi tež Bože dla wodacź — pschetož my wjerchojo čzinimy wobohim ludžom wschelaku wobčežnosć, a to njeje prawje.“

Tak wumrje jedyn najlěpschich a najslawnišchich wjerchow. S čžescžu na njeho spominajmy.

Wartburk.

Wartburk.

Luther ředži čžishe
Tam na Wartburku,
Wjele ředžo pišhe,
Sčto ma psched řobu?

Knihl jara řwjate,
W rycži nješnatej
Jemu pschepodate,
W rycži grichiskej.

Duž wón pscheložesche
Sswjatu bibliju;
Róždy rosymjesche
Ju we pscheložku.
Tak bu wottamfnjena
Sswjata biblija,
Sswětej wotewrjena
Tam je Wartburka.

Do ruki ju wsmicže,
Lube džěcžatka!
Džaknje psches šwět džicže
S njej hacž do rowa!
Njesabudžće jeje,
Dónž scže na šwěcže!
Gžerpajće šej s njeje
Wóz a žiwjenje.

Domasčka.

Rhurwjerch Moriz a Rhorla V.

Hdžež sběhaju šo hory Tyrolske wysoke
A pódla Vecha doły šo wija hluboke,
Tam psches krajinu młódnju dže mózna skalina,
Tam Ghrenberški Sawjer bě šylna twjerdžišna.

Tam hižo wjele muži je štało podarmo,
A wjele khroblych bróni je slě tam pobyło.
Tam wójško poražene ma dobru khowanku,
A kžězor šebi khwali tu šwěrnju twjerdžišnu.

Wy njesnajecže lawa, kiž wam šo pschibliža,
Wy njewěscže, šo šokol šo s lawom šjednocža.
Law njeboji šo bróni a dyrbjal šahinycž;
A młody šokol šnaje šo putam wuwinyčž.

Hdyž šakski khurwjerch Moriz tu škału dostupi
A s wodžerjomym wóczkom wschě štrony pschešlědži,
To s Jurjom Meklenburškim tam radu radžesche,
A hdyž šo rošradžišchtaj, tak jemu prajesche:

„Ta twjerdžišna je moja! kaž hižom dobyta;
Ja budu delkach pschimacž a šokol wot horka.
Hispaniskeho knjesa my njetrjebamy tu,
Wój chzemoj našche prawo a wucžbu šwobodnu!“

Duž Jurij Meklenburški a jeho młodženzy
Pucž psches lěš nastupichu, kiž wjedže wot šady:
A po scžežkach tam nahlych šo bědža wojerjo,
Hacž dozpita je škała, hdžež padnu štražerjo.

Hdyž juška mjecž a šchity šu šlyšhecž horjeka,
Šso sběha druhi ropot a bubot deleka.
To trubi, wrjeska, praska, šo murje padaju
A namjetane palwa tam s wóhnjom šapaju.

Hdyž tudy wotewrjena je murja khablaza,
Law Moriz s wótrym mjeczom tam leczi do khoda:
A schtož so jemu staji, da šwětku božemje,
A wjele brónskich mužow tam krawajo wudychnje.

Wettinska czrjóda šwěrna so czishezi sa knjesom
A ruba s mjedzu czežkej, hacž kaže nad hrodom.
Wjerch Moriz pschi tym spēcha hacž horje na wěžu
A wupyschi ju sradny s Wettinskej khorhowju.

Schto do Tyrola hrima? schto Innsbruck napjelnja?
Schto praji, so je widzał, so Moriz pschikhadža?
Hacž njestej dha hisheže nasch Sawjer khwaleny?
Kak djabol se skym wójskom je na naš pusheženy!

Slaj, póšok njemdrje cžeri, a tón je bjes dycha —
A psches khezorske hrody rži powjesč satraschna,
A služobnik, wschón blědy, tam nahle sastupi,
Hdžež khezor khory leži a tole wupraji:

„Ach, knježe, sławny knježe, wscho hotowane je;
Wcy mamy noschne ložo: to precž waš powjedže.
Wcy na pschikasnju šwěrnj tu jeno cžakamy,
A potom budže sašo nasch khezor šwobodny.“

A móznač samyšleny šam ryczi pschi šebi:
„Ja widžu, kak so wschitko tak lohko wobroczi.
Ta khwila blisko wjedže mi Jana Friedricha,
Ta khwila dopomina mje hrabje Filipa.“

Ja khezor dyrbyju cžěfacž, so bojecž mlodzenza,
Kiž luby tak mi běšche, kaž moja wutroba.
Ja podarmo so cžasow a wucžbow wobaram,
Duž cžas a wucžbu prawje ja Bohu pschepodam.“

Knjes kwny: služobnicy so bliža khoremu
A do noschneho loža joh' šwěru pschekladu.
Kóz cžorna semju kryje: a sradna cžrjódžicžka,
Hdyž šmoliny jim šwěcža, won nješe khezora.

A runje tehdy sradna tež truba šaklineži:
A Moriz dobywarški hród s wójskom wobšadži.
S tych statkow nowej wucžbje plód rjany wuroscže:
To wažne wucžinjenje, kiž reka Pašauske.

psul.

Nan August a maczeř Hana.

(S wobrasom str. 23.)

Bě wječor 13. meje 1586, jako w Draždžanach w hosćenju mištra Schwertfegarja na torhosćežu někotři nahladni měšćenjo wokolo wulkeho duboweho blida pschi schleńzy piwa ředžachu. Hosćenzar řwoje piwo we wulkich zynowych faranach porjedžowasche a jo kóždemu wukhwali, kiž na jeho řłowa ředžowasche. Tola pař po řdacžu te řame nikomu prawje njeřłodžesche, hacž runje bě wo prawdže dobre; wschitzy pschitomni pař řhutnje hladajo a mjelčazzy tu ředžachu.

„Scže řebi tež cžah wobhladali, mištrje?“ prařesche řo na jene dobo radny twarřki mištr Trost řwojeho řuřoda. „Njeř wěrnjo, wutroba jeneho boli, hdyž mař řhowanju tajkeho miķeho lubeho řnjeřa pschibladowacž, kajkiž nařch hnadny njebo řhurwjeřch August bě. Ludžo jeho ř pořnym prawom „nana Augusta“ mjenuja; haj, tón bě wopravdže nan řwojemu ludej! Bóh daj jemu wěcžny wotpocžinř!“

„Wě řo, běch pódla“, wotmolwi woprařchany a řetrě řebi řylřu ř wócžka. „Ja tola njemóžu domach wostacž pschi řhowanju tajkeho wjeřcha. Jako dženř pschipořdnju 12 je wschěmi řwonami řwonjachu, řhwatach řařo na hařu, hacž runje běch hařle ř dwórřkeje řhapalki pschichoř, hdyž bě cžěko nařcheho řhurwjeřcha wustajene, a hdyž řmědžachmy jemu hiřcže ras do miķeho blědeho woblicža pohladacž. Potom řym řebi blisko pschi řschiznej zyrřwi měřtno pytař, hdyž wulke pschewodjenje nimo pschińdže. Do přědka džěchu řchěřčo rycžerjo, řa nimi řchule a wucžerjo, duchowni a dwórřzy přědarjo; řa nimi řrocžachu po herzach, kiž řarowanřku hudžbu hrajařu, dwórřzy mařřchalojo, dwórřzy řnježa a řemjenje w dořhich ryncach. Šchěřnacže řhorhojow ř řhurwjeřchowřkim woponom bu wot najworebnich řnjeřow njeřenych, řa kóždej řhorhoju řlědžishe jedyn řěřdny řón njebočicžkeho řnjeřa, cžornu plachtu wodžěty, a napořledř wobronjeny řón, na kotrymž bě najradřcho řěchař. Temu pschisamřny řo wós ř cžěkom, wot 8 řonjow cžehnjeny. Sady wosa wobladach nařcheho noweho řhurwjeřcha řhryřtjana I., pschewodženeho wot wjele wójwodow a hrabjow. Wobřamřnjeny bu cžah psches dwórřke řnjenje a řemjanki, psches Draždžanřkich radnych řnjeřow a najworebnich měřčanow. Bjes pořleńřchimi řym řo tež do zyrřwje dobyř, kiž bě wot horjekach hacž dele ř cžornymi plachtami a wodžecžemi wodžeta. Jako tam dwórřki přědar Wiruř cžěłne přědowanje džeržesche po Sir. 44, 1: „Daježe nam řhwalicž tych řhwalobnych ludiř, ronjachu řo řylřy drje wschitřim pořřucharjam. — Haj, tajki dobry řnjeř njepřchińdže řařo!“

„Prawo macže, mištrje!“ džesche pódla ředžazzy wobhladowař wójnřkeho gratu, Bogt. „Schtož je njeboh řhurwjeřch řa měřto Draždžany cžiniř, to njemóžemy dořhwalicž. Njeje wón wokolo měřta twjerde nařypy řtajař wot řóbj a hacž ř Wilsdruffřkim wrotam, tař řo řu Draždžany nětko hódna twjerdžisna? Njeje wón wulzy rjanu řhěžu řa wojeřřki grat, kotrež dotal řžana podobna w zyķej Europisķej njeje, natwaricž dař? 1500 řanonow w njeř řteji, a nowa brón řa 100,000 muži je tam řřhowana a

wyšche teho wjele njepšheczelej wotdobyteje brónje. Wjele wulkotnych twar-
bow je hewał tež w Sakskej wuwjesč dal; ja chzu jenož spomnicž na
wulkotny hród Augustušburk pola Schelenberka."

"Wy jenož pschezo wo wójnstich a podobnych naležnosćach rycžicze,
luby pscheczelo", počinašche na tute šłowa rycžecž knjes M. Melchior
Kackelmann, rektor šchizneje schule w Draždžanach. "Wopomnicže pať tež,
kať wjele lubošče našcy njebočicžki hnadny wjerch tež ja wědomnosče a
dobre knihi mějesche. Čacžansku a franžowsku rycž wón poľnje snajesche;

Gród Augustušburk.

ale na tym jemu njebě došč. Myšleče šebi, hiščeče w šwojim 50. lěče
je počal hebrejšku rycž wuknyč, jenicžy, so móhl šwjate pišmo stareho
šatonja w tej rycži čitacž, w kotrejž bě napišane. A kať bě wón domach
w Lutherowych pišmach a šo w nich wobhonjowasche. Ja šam šlyšach,
so wo nich rošbudži: Tu nadeńdu šchazy, kotrež šu mi lubšche, hacž šlēboro
w mojich šlēborowych podkopych! Kať tež šo starasche ša Lipsk a Witen-
berk a ša wschě krajne schule, wyšoke a niške, psches postajenje dobreho
schulšeho porjada ša zylly kraj. Tudy w Draždžanach šje nam šchiznu

šchulu psched 30 lětami natwaril, w kotrejž tež někotsi schulerjo zyle darmotne wotczechnjenje wužiwaju."

"Knjes rektoro", nětk kantor Jan Förstar pschistaji, "wy mjenowaschcže prjedy Luthera, teho droheho muža Božeho, — woprardže, bjes tymi, kiž šu Lutherej a jeho wuczbje najšwěrnischo pschiwisowali, bjesche nasch njebo-czicžki šhurwjěrč přeni. Wšchačo je wón šamorucžnje pišał: „Wot mojeje młodošcže šym šo k šwjatej bibliji a k Augšburškemu wěruwusnacžu pšnał; na to chzu tež k pomozu a hnadu Božej wumrjecž!“ — Duž šo nasch „nan August“ tež ša duchownych w měsčže a na wšach starasche, kaž wě nasch knjes superintendenta Grašer wo tym wjele powjedacž. Kščižnej zyrkwi je nowu wěžu pschitwaril a Janšku zyrkej wonkach psched „Salomonowymi“ wrotami je nowu natwaril."

"Njesabudžcže na Haninu zyrkej!" krawški mišchr Balthasar Ehrentraut psches blido šawoła. „Kajke šwjedženiske pošwjeczenje tuteho rjaneho Božeho doma bě psched 8 lětami. Tehdy njemóžachmy došhwalicž naschu „macžer Hanu“, naschu hnadnu šhurwjěrchowku, psches kotrejež nawabjenje bě šo ta zyrkej natwarila. Š wješekosčžu dyrbjachmy tehdy plakač pschi wubjernym pošwjecženiskim předowanju knjesa superintendenta Grašera a pschi šhromadnym špěwanju šherlušča: Šhwal teho Knjesa, móžneho krala wschej cžescže!"

"Šaj, to bjesche tehdy rjany džen, kmótsje", praji bětnaški mišchr Mikławš Dreš; „cžim šrudnišchi šmy džen šandženeho 31. oktobra byli, jako cželo naschje lubowaneje šhurwjěrchowki šhowachu. Šdyž bě nam hižom to nastročaze było, šo tehdy cžorny mór bjes nami šakhadžesche, šo wjele wjaz štrožichmy, jako žadława šhorosčž tež do Jurjoweho hroda pschišndže, a šhurwjěrchowka na šmjercž ššhori. O, kajki bě to šrudny pláč w zyrkwi, jako duchowny na kłěty ša nju dobroproschesche k tymi ponižnymi šłowami, kotrež bě wona šama postajila: „Kšchescžijanske dobroproščenje šo cžini ša šhudu hrěšchnizu, kotrejež šmjertna hodžinka je pschisšla.“ Ach, kaž tehdy ša nju šdychowachu pschede wschēm wschitzy šhudži ludžo, kiž běchu štajnje k macžerju „Hanu“ jenu móščeň, jenu haptyku, jenu zyrkej měli! Ale Boža wola bjesche, šo dyrbjesche bóršy wumrjecž. Šišcže krotko prjedy běch ju cžiku a štrowu na Oštra-šorbarku wohladał w hródži a pschi butrobažu; pschetož wona wschudžom šobu pschimasche a šo na ratašstwo wusťesche, kaž žana burowka. Šaj, wona je burštwo šašo k cžescži pschinješla a jemu najlěpschi pschiklad dawala."

"Tež knjes šhurwjěrč šam šo jara wo „ratašstwo“ starasche", pschistaji mšchecžanski twarški mišchr. „Šdyž by w šwojim kraju pucžował, by štajnje mšchł dobrych šadowych pócžkow šobu měl, a hdžez by šhmane mščna namałał, tam by džěrki k wótrym kónzom šwojeho pucžowaškeho šija wushtapał a do nich šadowe pócžki pušchcžil. Šoždaj młodaj mandželskej dyrbjeschtaj, kaž wšescže, dwaj šadowej šchtomikaj wošadžicž, a šhurwjěrč špiša šam knihi, w našchim kraju wjele šupjene, wo šahrodništwje a wo plahowanju šada. Šo šo šad pola naš tak rjenje plahuje, to je jeho škutk. Njesje wón hišcže w pošlenich tydženjach 60,000 młodych šchtomikow po dwěmaj šlěbornymaj pschedacž dał? Tak tež šo prózowasche

wo pčžoárstwo a wo plahowanje wina! Kač derje nam to čžini, wjedźicž, so nětk w Draždžanach, w Lipsku, w Torgawje dwórste a měščežanske pinzy počne šu dobreho sakskeho wina! Pšchi tym našch hnadny njebo wjerch njeby s woczow puschcžik wikowanje a rjemješlništvo. Jako bě krawownik Alba na 20,000 šufelnikarjow s Belgiskeje a s Holandskeje wěry dla wuhnał, je našch hospodliwy knjes tutych wuhnatych ewangelškich lubošcžiwje pšchijał, a jich wustojne a šwěrne džělanje dže nětk žylemu našchemu krajej k lěpšchemu. Jara rjenje staj „nan August a maczeř Jana“ šo tež postarałoj sa bėdných wobydlerjow našchich rudných hor, jako čži bėchu nahle wofhudžili pšches pšchestacže džěla we wupróšnjenných šlēborných podkoplach; wonaj tam kleprowanje sawjedžeshtaj, kažkež bě Barbara Utman wunamakala. Tak bu tež tutym křudym špomhane, a prajicž šo hodži, so w Sakskej wscho kčžěje a tyje. Našchi šušodža maju prawo, hdyž Saksku mjenuja kraj dobreho knjejštw a wulkeje šbožomnošcže. Bóh chyzł špožcžicž, so by šo nam wjazy podomných wjerchow s Wettinskeho roda wobradžiko, dha budže Sakska tracž a sawostacž.“

„Naj, to chyzł Bóh s hnadu dacž!“ tak wobtwjerdži šlyšchane šłowa pšchitomny radny knjes Pawoł Stenglein — „a hlajcže, tež do pšchichoda je našch njebočžicžki hnadny knjes myšlik, a je sa šwojeho šyna, našcheho nětcžiskeho knjesa a křurwjercha Křurštijana I. woprawardže šłote šłowa napisał, jeho s nimi napominajo, so by pobožny muž a dobry knježeř byl. Ja šym šebi tešame s aktow wotpišal a chzu je wam tu s džěla wucžitacž. Wone maju to napišmo: „Křurwjercha Augustowe postajenja, pošlenja wola a nanowe napominanja.“ A w nich reka tak:

„Luby šyno, ja šastupju, Bohu džal, do 56. lěta šwojeho žiwjenja, a čžuju, so moje mozy wotebjeraju, a so šo moje wotšalenje s tuteho šwěta po Božej woli pšchibližuje. — Najpriódžy porucžuju moju dušchu mojemu knjesej Jesušeji Křurštušeji do jeho bójškeju rukow, tón budže ju mi a wschitkim wěrjazym šašo dacž na dnju horjestawanja morwých a ju bjes tym pšched hrěchom, šmjereču a helu derje wobarnowacž, a mje junu po čžěle a po dušchi do wěczneho wješela pšchedžadi pšches šwoje hórke čžerpjenje a wumrjecže. Hamjen, Hamjen, Hamjen! — S wutrobu wschitkim wodawam, kiž šu mje hdy rošrudžili a rošhněwali, a prošchu, Bože dla, wo wodacže wschitkich, kotrychž šym hdy šrudžik abo rošhněwal. —

Někotre wošebite wucžby, kažkež šu nušne wjedžecž mlódemu knježeřerjej, so by po nich čžinik:

K přenjemu. To knježeřerjej najlěpje pšchisteji, so by w šwojim knježenju bohobojasny byl; pšchetož hdžež je pobóžnosčž, tam je tež Bože žohnowanje, šbožo a wscho čžajne derjehicže. To je přenja a hłowna wucžba, po kotrejž dyrbi šo kóždy křchescžijanski knježeř šam šwěru pruhowacž.

K druhemu knježeřerjej derje pšchisteji, hdyž je wěrnny a to džerži, šchtož je šlubik.

K třecžemu, so krajny knjes s kóždym poddanom špawnje a šwěrnje měni a po tym šo šadžerži.

A sčtwórtemu. W šudniškich wězach dyrbi krajny knjes křutny byč a niz pschelušto wobhnadźić, wošebje niz, hdžež je šo cžłowšta krej pschelala, a hdžež wyschnošč mjecz nješmě podarmo wot Boha mječ.

A pjatemu ma šo wyschnošč pschecziwo křudym ludžom miła a darniwa wopokasacz; sčtóż křudym dawa, teho žohnuje Bóh.

A šhestemu dyrbi krajny knjes we wschitkich knježerškich wězach wobhladniwy byč a pěknje mjelčecz, šudništwa a wyschnoščje podpjeracz, kóždemu, křudym kaž bohatym, k prawu dopomhacz. To šo Bohu špoda; pschi tajkim šadžerženju je šbožo. Šswojich poddanow dyrbi knježer lubowacz, jich njewobcžežowacz a jich kubło a žiwjenje na kězbu bracz. Šdyž je nusne, ma wjerch to powołanje, šo šam šwoje kubło a žiwjenje ša nich woprufe. Bjesbóžne wašchnja dyrbi křostacz, pobóžne lubowacz, prawdošč wobarnowacz!“ —

Kadny knjes šasta cžitacz. Wschitzy běchu jara kězbliwje a nutrne pošluchali na tole šjewjenje pošlenjeje wole šwojeho pobóžneho a mudreho wjercha. Knjes rektor praješe: „Šdyž našch luby, hnadny nowy křurwjerch po tutych šłowach šezini, dha budže derje štacz se šakškim krajom a š jeho wjerchami! — Dobru nóz, lubi knježa!“

Po křótkim rošžohnowanju šo wschitzy rošendžeču a šebi hiščeže ras wscho na dompučju wopomnichu.

Saksojo psched Winom.

(12. septembra 1683.)

Hlaj, wulka mróčzel štupa
Pschez' wysche na našch kraj,
Žón w křwi šnadž bóršy kupa
Nam wschěm psched woczomaj.
Ach, tuta mróčzel křwawa
Je wulki džiwu lud;
D zyrkej, k šudej šrawa,
Tu pošnaj Boži křjud.

A nam křincži wójnska truba
Psches lěšy, psches pola;
Mječ Turkow džiwje ruba,
Krej rady pscheliwa.
Nětk křyce šwoje džēczi,
Wy wbohe maczerje,
Bóh š měšacžkom nam šwēczi,
Je Turzy njedaježe.

Ach Božo, kajka hrosa
Je pschisčla na kraje!

Je wječer štipik š wosa,
Kiž bicž a křostacz dže?
Šsu pschisčle Bože šudy
Na merny kraj a kut?
D tšchepotaježe ludy,
A cžuježe Boži prut!

Psched Winom steja wójšta
We brónjach šwēcžatych;
Šjew, móž ty wulka bóššta,
Šso w prutach pošłanych!
Šaj, stej na našchej štroni,
Nam pomhaj wojowacz,
Šo šlabošč našcha šhoni,
Šo dobyče chzešch dacž!

Šso bliži wot našdala
Nam pomoz wot Boha,
Kiž ryczerja nam pošla,
Kiž šlub ma š wyšoka.

Wjerch Saksonski Jan Jurij
Bě jandžel wot Boha;
Kraj, města, wšy a wjeski
Ssej jeho witaja.

Sso bitwa sapočala
Tež hnydom na to je
A khwilu czežku trača,
Hacž pschińdže dobyče,
Wot Boha naschim date
W czašu tyschnosče,
A wójsko Turkow hnate
Wot Wina cžekasche.

Ach mjecže zyle krowawe
Lud nošy turkowski;

Nětk skutki jeho srawe
Pač běchu k swojej mysdži.
Bě Turka Khrysta tamač,
A wěru pschesčžehač,
Bóh jeho mjecz je skamač
A jeho wotehnač.

Duž, ludo kschesczijansti,
Khwat Boha nascheho,
So lud mohamedanski
Je dyrbjač wróczič šo!
Ach, duscha nascha cžaka,
So by czi spěwaka,
O Božo, počna džaka
A počna khwalenja.

Domasčka.

Wunamakanje porzlina.

(Podawč s cžaka Augusta Šylneho.)

Pola haptykarka knjesa Zorna w Barlinje bě na jenym dnju sep-
tembra 1699 jara wjele kupzow pobyló, tač so běchu knjesa Zorna jeho
ludžo jara mucžni a wječor sahe lehnyč džěchu. Jedyn s nich šmėdžišche
pač jenož na wulkim stólzu pschi wótnje šedžo spacž, so by tu naměsče
šchtó byl, hdyž bychy ludžo w nozy wo nusne lékařstwo sa khorych pschischli.
Bóršy knježesche hluboka cžischina po zylým wulkim domje. — Ale hlaj,
na jene dobo pschińdže něchtó mjelčžo po skhodže dele, khwatasche psches
dwór a šastupi do pódlanskeho twarjenja. Pschi měšacžnym šwětle bu-
džichmy widžecž móhli, so bě to mlody cžlowjek, jedyn s haptykarskich
wucžomnikow. Měšto teho, so budžišche tón tež lehnyč šchol, kaž bě jemu
poručene, dobu šo wjele bóle tač skradžu do pódlanskeho twarjenja
w haptyzynym dworje a šebi tam s jara wulkim klucžom želešne durje do
wulkeho, cžmoweho, kamjentneho wjelba šwotamka, hdžez šebi nekajtu lampu
šapwēczi. To bě džiwne, njelubosne městno, w kotrymž Jan Bjedrich
Bötchar, tač rěkasche tón mlody cžlowjek, nětk štejesche. Šsrjedž wjelba
běchu psches měru wulke hlinjane khachle, kólo wokólo pač stejachu a ležachu
šchleńzy, blesche, šudobja, graty wšchěch družinow a zušeho napohlada;
pschetož tudy šo wažne a potajne haptykarske lékařstwa šhotowachu. Młó-
demu Bötcharej pač do myšli njepschińdže, tam w nozy lékařstwo waricž,
ně, tón šebi na zyle hinasche wězy myšlesche. Pschede wšchěm wóčna šapo-
wješy, so by wot wonkach něhdže widžany njebyl; potom dujesche do
hišcže žehliwych wuhlow w khachlach a pschi wóhnju, šašo nastatym, na
wóhnišcžu warjesche a parjesche, pschi cžimž by pschezo do starých knižkow
pohladowač, kotrež w ruzy mějesche, a šebi tam radu pytašche. Pschetož
mlody Bötchar bě jedyn s tamnych njerosomnych ludži, kajkichž šo tehdy

wjele nadeńdže, kiž měnjachu, so ƚo jim poradzi se wschelafich ƚnadnych wězow — ƚkoto cžinicž.

„Ssnano ƚo mi dženŝa poradzi“, Bötchar pŝchi ƚebi prajesche a liny do ƚwojeho pŝchi wóhnju ŝtejazeho tygla džiwoje ƚlěboro a pŝchida někotre kručy kopora a něŝyto arŝenika. „Ssnano ƚo mi dženŝa poradzi, „kamjeń mudrych“ wunamaŝacž! Ženož hiŝcže „cžerwjeneho lawa“ a „ƚkoteho ŝmija“ trjebam, potom wunamaŝam tež „kamjeń mudrych“ a wŝchě njedrohe mjedže do ƚkota pŝchewobrocžu. Nó, potom božemje, ŝtara, nje-luba hapytka! Khežu ƚebi potom natwarju, taŝ rjanu, kaŝkejež nihto nima! ŝchějež koni do ƚwojeho woŝa ŝapŝahnu a budu wŝchědnje žiwoy w kraŝnym wjeŝelu! Teho ƚym ƚyty, ŝa druhich ƚo dracžowacž a ŝ temu ƚo hiŝcže wŝchědnje ƚwaricž dacž! A cžehodla njedyrbjało ƚo mi radžicž, ƚkoto cžinicž, wŝchało je mi tón ŝtary greŝki mnich, kiž druhdy do naŝcheje hapytki pŝchithadža, wŝcho nadróbnje roŝpowjedał, kaŝ mam tu wěz ŝa-pocžecž, a njeje wón mi tež powucžaze ŝtare piŝma a tute ƚylne trjepki ŝ temu dał?“

„ƚkoto chzu měcž! wjele ƚkota!“ taŝ tón młodženž pŝchi ƚebi džeŝche a wjerčeŝche a warjeŝche te jědojte wězy w ƚwojim tyglu, — duž na jene dobo dym a para je ƚudobja taŝ ƚylnje wubuchny, ŝo tón młody cžlowjeŝ pohluŝcheny ŝ ŝemi padže. — Po tym ƚamym wokomiku ƚo wjelbne durje wotewrichu, a tamny młody knjeŝ, kiž mějeŝche pŝchi wóknje hapytžynu nóžnu ƚlužbu, ŝaŝtupi. Naŝtróžany ŝ wopjecžizu ŝtupi, jaŝo ƚo jemu tołŝty kur napschecžimo waleŝche a khetije wotežini durje a wófna. Duž widžeŝche, jaŝo bě ƚo hroŝna para roŝcžahnyła, ŝo tam Bötchar na ŝemi ležeŝche. „ŝaj, to ƚebi myŝlach“, wón pŝchi ƚebi džeŝche, „ŝo njeŝnicžomne hólczisko ŝaŝo ƚwoje hłupoŝcže tu cžini, měŝto teho ŝo by lehnyčž ŝchol! Nó, derje, ŝo hiŝcže ŝahe doŝcž tu běch, tón krocž móhło hewał wo žiwjenje hič.“

Pŝchi tym bě hólza na powětr wunjeŝł a jemu wodu hjeŝ wocži trjepjeŝche. Jaŝo tón ŝaŝo ŝ ƚebi pŝchińdže, duž jemu porucži: „Naměŝcže džeŝch lehnyčž! Chzu ƚo nadžijecž, ŝo knjeŝ ničžo pytnyl njeje, hewał jutije něŝyto ƚyda.“ Struchly na to Bötchar do ƚwojeje ŝparneje komorki khwataŝche. Knjeŝ Zorn paŝ bě tola něŝyto pytnyl a hólza ƚurowje naŝwari, tež jemu kručže pŝchifaŝa, ŝo by ƚo wŝchitkeho taŝkeho panzanja a paranja woŝtajił, hdyž njecha khoŝtany byčž; — ale Bötchar njechaŝche a njemóžeŝche teho ƚo woŝtajičž; wjele potajniŝcho ale cžim naležniŝcho wón dale poŝpytowawŝche — ƚkoto cžinicž.

Taŝ ƚo dvě lěcže minyŝchtej. Duž raŝ wjecžor Bötchar ƚwojemu ƚobuwucžomnjeŝ Schrödarjeŝ kruč — cžiŝteho ƚkota poŝaŝa a pytaŝche jeho narycžecž, ŝo je to wot njeho ŝcžinjene. A jaŝo ƚo Schrödar džiwaŝche a tej wězy prawje njewěrjeŝche, ale ƚebi žadaŝche, ŝo dyrbi Bötchar w jeho pŝchitomnoŝcži ƚkoto wudžělacž, bě ŝ temu ŝwólny, warjeŝche a ŝchrejeŝche něŝyto w ƚwojim tyglu a wucžeže po khwili — ŝaŝo kruč ƚkota.

To žane praŝchenje njeje, ŝo je Bötchar ƚwojeho młodeho njehonjeneho pŝchecžela tehdy ŝjebał. Pŝchetož jemu ƚo cžaŝ jeho zykeho žiwjenja radžiko njeje, pŝched wocžomaj fedžbliwoy, roŝomnych muži ƚkoto cžinicž, a ta wěz je wŝchał ƚama na ƚebi njemóžna! Ale ŝwotkal je tehdy tón

njeknicžomny hólz tamne kručy škota wšať, to njeje šo ženje wufopało. — Tehdy ta powjesež, so je młody cžlowjeť s mjenom Bötchar khumšcht, škoto cžinicž, nětk wunamaťať, po zylým měseče Barlinje hačž nanajrucžišcho šo rospšhesčžerašche, wšchón šwět wo tym powjedajšche, ludžo jemu radžachu a wotradžowachu, někotři se sawišežu, drusy s napominanjom, wšchitzy pať wo nim powjedachu. A tať tu zylu špodžiwnu wěz napošledť tež bram-
borški kral w Barlinje Friedrich I. šhoni. Tón bě wšchón wješeke a po-
rucži, so bychy młodeho škotocžinjerja rasť k njemu pošłali, so by tež wot
jeho khumšhta wužitť měť.

Alle ach! kať šo tajkeje počesečžowazeje powjeseče našch młody jebaťški
kuskowať štroži. Šsam najšlepje wjedžišche, so njeje žadyn škoto-cžinjer, ale
jenož jebať, kiž budžišche móhť hižom tehdy do wulkeje wuškošče pschińcž,
hdy budžichy jeho kžě na šjawne pschischle. Šhětšje šhrabny šwój wacžoť a
twóchny w nozy 26. oktobra 1701 s doma šwojeho dotalnego knjesa.

Bötchar cžerjesche do šakškeho města Witenberka, šebi jednore byđło
we wotležanej, maľej kžěžzy wotnaja a wudawajšche, so chze na uniwěršicže
šo dale rošwucžowacž dacž. Alle wón bě pschi tym na to njepomyšliť, kať
wjele pschiwěrnı ludžo tamneho cžaša hižom do jeho kuskarškeho khumšhta
džeržachu, bjes nimi tež tamny bramborški kral. Tón bě na to njemało
šly, so bě tón škoty ptacžť jemu wulecžal, a pošla wojeřškeho wyschka
(Wenzela) s wotdželenjom wojakow do Witenberka, so bychy tam se šud-
niškej dowolnošcžu abo tež s mozu Bötchara jimali a po tym šobu do
Barlina wšali. Alle, ale, tať kžětšje to njendžesche! Bötchar, psched šakške
šudništwo štajeny a wot njeho pschešlyšchany, mějesche teje kšrobkošče, so
šo s pošnej hubu ša tajkeho wuda, kiž móže škoto cžinicž, a šo blešchku
kriepkow, kotruž běchy w jeho wacžoťu namaťali, ša tón šředť kšwalesche,
s kotrymž móže škoto cžinicž.

Duž dha tež Witenberška wyschnošcž nochžyšche šama rošbudžicž,
hačž by šo tajki wažny cžlowjeť s jašwa pušchcžil abo niz; — hačž šme
šo Bramborškim wotštupicž abo šo ša Šakšku wobkšhowacž. Duž Witen-
bergški šudniški hejtman do Morizburka pišasche a šebi roškašy w tutej
wězy wot k. wjercha s Fürstenberk wuprošy, kiž bě tehdy s najwyschšchim
roškašowarjom w Šakškej, tať dolho hačž šakški kšurwjerch w Pólškej psche-
bnywasche, hdžezž bě s kralom. Wjerch s Fürstenberk pať, wot wulkeje waž-
nošče tuteje wězy wšchón pschewšaty, šo s někotrymi wošebnyymi knjesami
w Draždžanach rošrycžowajšche, a pošla na to wošebiteho pošla do
Warschawy — do dalokeje Pólškeje, kiž by šo kšurwjercha Augusta Šsyl-
neho, tehdomniškeho pólškeho krala, woprašal, šchto ma šo s Bötcha-
rom štacž.

Šnydom pschińdže křuta pschikašnja do Witenberka, wot Fürstenberka
data, ta rekašche: „Na tym prawje cžinicže, hdyž Bötchara džeržicže! nje-
pušchcžcže jeho! pschede wšchēm njepšchepodajcže jeho bramborškim! Njewu-
štupcže hrubje pschecžiwu bramborškemu kralej, ale pschi wšchej dwórliwosčži
njedajcže jemu Bötchara!“ A woprawdže, kral Friedrich móžesche pišacž,
škoržicž, hrošycž tať wjele hačž chžyšche, Bötchar dyrbjesche wostacž, hdžezž
běšche, we Witenberku w jaštwje, doniž njeby wotmolwjenje s Warschawy

pschischlo, sčtož pschi dalokich, tehdy jara hubjonych puczach so njemalo blijesche.

S kajtimaj woczomaj so tam kral August Ssylny a jeho mózni na tajtele pižmo hladali, kiž jim powjeda, so so domach w Sakskej popanyli mlodeho wuczomnza s jeneje barlinskeje haptyki, kiž wari a hotuje niz nekajke dobre žalby a strowe lékařstwa — ale skoto! skoto! Nam so skoro smješnje sda, ale prajicž tola dyrbimy, so bě na kralowskim hrodze we Warschawje a pola krala Augusta sameho najwjetsche sadowanje nad tajtimi powjesczemi. August Ssylny runje tehdy wójnu se schwedskim kralom Rhorlu Dwanatym wjedzesche, a to bě droha wěz; tež dyrbjachu pólszy wjerchojo a semjenjo bohate sapłaczenje sa to dostacž, so sakske mu wjerchej pošluchachu; k temu bě wulki pjenjes trjeba sa žiwjenje w krašnym wješelu na pólskim kralowskim dworje a wjele wudawkow sa podobne žiwjenje w Sakskej, kaž tež sa wulkotne twarby w Draždžanach. To wschitko žebi skoto a sažo skoto žadašche. Duž nětk pschińdže tajka powjescz: W Sakskej je jedyn, tón móže skoto činicž! a wy móhli potom pschečinicž tuto skoto! Kajke wješele!!

Duž bórny ta wukašń do Sakskeje dóńdže: „Wjele mjenowany Bötchar ma so s jašwa do derje sakitaneho doma a wobydlenja pschepydlicž, ale so tam derje wobkedžbowacž, a někotši mužojo, kiž so na skoto wusteja, maju štajnje wokolo njeho bycz, nikoho k njemu pušchczicž a wschemu listowanju wobaracž; pschi tym nima so jemu žana kšiwda stacž, wón ma so wjele bóle derje saštaracž; sa jeho potajnym kšumšchtom ma so šwěru šlědžicž.“

Na tajku kralowsku pschikasnju bu Bötchar w sačinjenym wosu, wot wjele jěšdnych pschewodženym, do Draždžan dowjeseny; najprjedy dosta wobydlenje na hrodze a potom we wulkim Fürstenberškim domje pola hroda. (Ta kšěža hiščeže dženzša steji; to je to wulke twarjenje, kotrež mašch k prawizy, hdyž na Brülštu terašu džesch; nětk je tam ministerstwo pjenježnych naležnosczow.) Dokelž we wulkich Draždžanach štajny strach hrožesche, so móhl Bötchar čeknycz abo wot bramborškich wotwjedženy bycz, pschińdže po krotkim čašu na twjerdžisnu Königstein.

Tam žebi šwoje wobydlenje a to měštno, hdžež by šwoje kšumšchty špytał, zyle po šwojej woli naprawi a po kralowej dowolnosczzi žalostnje dobre žiwjenje wjedzesche. Tu by so něchtóžkuliž k njemu šam sa hošcža pscheprošyl, hdyž šhoni, so Bötchar wschědnje dosta: pschipołdnju: dobru poliwků, mjašo (5—6 puntow), ryby, pjecžen (9—10 punt.), butru, twaroh a šłódke wězki, k temu 2 bleschi wina a 6—8 kšan piwa; wjecžor: poliwků, jeja, warjenje wot mjaša, hołbje abo hewał něšcto wot pjeriny, mucžnu jědž abo ryby, butru, twaroh, 1 bleschu wina a 4—6 kšan piwa. Wsych teho bě wuczinjena 1 wulka blescha dobrego palenza na tydžen. Tak bě Bötchar sažo něšcto nowe, mjenujzy picžk a žracžk, ale sčtož bycz dyrbjesche, to njebě, pschetož tak wjele hacž so tež prózowasche, to, čehož bě so pschezo kšwalik, so jemu njeradzesche: skoto so njecžinjesche. To so jemu na Königsteinje tak malo poradži, kaž w Fürstenberškim domje abo na Albrechtowym hrodze w Wěišnjju, abo w Draždžanskej twjerdžisnje, tam, hdžež

je nětko Brülſka teraſa (pſchetož na wſchitke tute měſtna bu wón na dlěžſchi abo krótschi czaſ pſcheſadženy), ſa to pať ſo jemu pſchipadnje poradži, něſchto wunamaſacž, na cžož myſliť njebě. A to bě wulzy jara derje ſa njeho, pſchetož czežke khoſtanje ſa wſchitke jeho kžě na njeho czaſaſche, a podarmo ſo pſhecžiwu temu ſpjecžowaſche, dale poſpytacž, ſkoto džělacž a podarmo bě cžeknył, woni běchu jeho w Delnjo=ſtafuſkim kraju ſaſo doſežahnyli a dom pſchuwjedli.

To pať, ſchtož Bötchar w tym wotdželenju Draždžanſkeje twjerdžiſny, kiž tam běſche, hdžež nětk Brülſka teraſa je, wunamaſa, běſche naſch kražny ſaſki porzlin. Woprawdžity porzlin, to reka tajka najlěpſcha horn-cžerſka twora, kiž je hladka, jenaka, ſo njełamje, njeputnje; rjane ſchalki, khandy a druge ſudobja a pſchne wězy dyrbjachu ſo tehdy ſ Chineſyſkeje kupowacž, hdžež teſame džělachu. Dalokeho pucža dla a dokež bu na tym ſamym dwóžy a tróžy ſpſchedawany, dyrbjěſche ſo porzlin jara droho ſa-
płacžicž. Wjerch Auguſt Sſylny je miliony tolerjow ſa tať mjenowany „indiſki“ porzlin do wukraja poſłal, wſchako je ſnate, ſo je ſa jenicžkej dwě rózowej ſudobi ſ półſkim woponom, kiž bě w Chineſyſkej ſkaſal, 50,000 toler ſapłacžik.

Tehodla běchu ſebi wſchelazy ludžo w Saſkej ſ tym hłowu łamali, hacž njeby móžne bylo, něſchto zyle podobne, kaž chineſyſki porzlin ſwu-hotowacž, a ſebi ſ tym wjele pjenjeſ ſaſlužicž. Bötchar bě w ſwojim czaſu w Fürſtenberkſkim domje tež tajkeho muža nadeſchoł, kiž bě hižom wjele w tej wězy poſpytował, wěſteho Tſchirnhaufena, a bě druhdy ſ nim w towařtwje džěkał. Wjenujzy tať, ſo ſo Bötchar prózowaſche, ſkoto cžinicž, a Tſchirnhaufen porzlin. Poſleńſche ſwojemu miſchtrej ſo nje-ſchlacheži, a přeńſchi tež nicžo njewudokonja. Tſchirnhaufenowe tať mjeno-wane porzlin — bě ſchleńza, — a Bötcherowe ſkoto njeſchińdže.

Duž bě něſchto lět poſdžiſcho raſ ſa Bötchera wulzy tužny džen. Kburwjerch Auguſt Sſylny ſam jeho w Draždžanach na twjerdžiſnje wo-pyta, a jako bě ſo ſam pſcheſwědcžik, ſo Bötchar hiſcheže nicžo dozpiť njebě, a ſo běchu wſchitke pjenjeſy na njeho přecžcžiſnjene, ſo wón jara roſſłobi a ſawoła je ſurowym hložom: „Bötcharo, cžiń! cžiń! — hewať —!!“ A naſtrožany ſkotodžěkať wjedžiſche derje, ſo nětk jeho žiwjenje jenož na nitzy wiſaſche.

W ſwojim ſmjertnym ſtrachu ſapocža nětk Bötchar druge khumſchty — a hlaj, w auguſcže abo ſeptembru (džen njeje ſnaty) lěta 1707 wu-namaſa Bötchar — přeńi porzlin! Tón bě drje hiſcheže bruny a mało nahladny, ale runje tať twjerdy, hladki, dobry a ſdžeržomny, jako chineſyſki. Nětko bě wulke wjeſele na kralowſkim dworje, woſebje pola Auguſta Sſylneho. Tón ſałoži naměſcže wulku porzlinowu fabriku, naj-předy w Draždžanach, potom 1710 na Albrechtowym hrodže w Miſchnju. (W naſchim czaſu bu Albrechtowy hród ſaſo jako kralowſki hród wutwarjeny a porzlinowa fabrika doſta wulkotne twarjenje njedaloko Miſchnja.)

Hliniť k porzlinej bu najpředy wołoko Draždžan namaſany a potom pola Dřile; pſchi tym pať bě porzlin bruny, hjeſ tym ſo bě tola chineſyſki jaſnje běly, a tehodla wjele rjeńſchi a drožſchi. Ale Bötchar mějeſche nětk

woprawdže wulke sbože. Zyle pschipadnje tež na to pschińdže, kať móhl
 ƙo běly porzlin nadžělacź.

Ras běšche bohaty komornik Schnor na rudnych horach wořoko města
 Auy jěchať, duž běšche ƙo jeho tón se sadnymaj nohomaj na jene dobo tať
 hłuboko do jara dróbnego, zyle běleho pěška sastupil, so móžesche lědy wjaz
 wustupicź. Wczipny, sčto by to bylo, ƙebi Schnor tamny pěšk bliže
 wobhlada a ƙebi skónčnje myšlesche: tutón wubjernje dróbnny, ƙněhběly
 pěšk by ƙo wěscže derje k temu hodzil, s nim parůku pudrowacź. Rudžo
 tamneho czaša wschať ƙebi na hłowu wyšoki rjetomaš zušych wložow
 stajichu a prošchichu na njón muřu, so by prawje běly napohlad dostať; a
 duž něť Schnor pospyta, ƙebi tutón běly pěšk na šwoju parůku prošhicź,
 město droheje pscheńcžneje muři. A dokeľž ƙo to hodžesche, a dokeľž bě ta
 wěz tunja, duž skónčnje jich wjele po nim tať cžinjesche a Bötchar tež.
 Temu pať ras nadpany, so je tutón pěšk jara cžežki w ruzy a wón ƙo
 wobhoni, swotkal je. Bórny po tym wón pospyta, něšcto tuteho běleho
 pěška k šwojemu porzlinej wsacź — a hlaj — něť bu sakski porzlin,
 běly a rjany a šamo lěpschi, hacź chinešyski.

Bötchar wumrje sahe w lěcže 1719, dokeľž bě ƙebi šwoje cžěko s nje-
 porjadnym žiwjenjom jara skasyl. Tola pať ƙo na nim lubi, so potom,
 hdyž bě k wulkej cžesčzi pschischoť, pětnje ponižny wosta a na durje šwojeje
 džělanškeje jstwy napiša:

„Bóh cžinjesche, kať w mozy ma,
 Se šlotodžerja — hornčerja!“

Sčtož bě wunamaťať, to wosta, Sakska je hacź do naschich dnjow
 najlěpschi porzlin měla, hdyž tež psches pscheradu w druhich krajach něšcto
 wo potajnstwje pschi wudžělanju porzlina šhonichu, a to je Sakskemu krajej
 wjele cžesčže a tež wjele pjenjes pschinješło. Tať te wulke pjenježne wo-
 pory, kotrež bě August Šsylny na to wažil, njeběchu podarmo byle.
 S wunamaťanjom porzlina, s nahromadženjom krašnych wobrašow, s na-
 twarjenjom mosta psches Róbjo, se wschelafimi wulkimi twarbami je ƙo
 tehdy sa naschu Saksku wjele štaťo, s cžimž je ƙo blyšecź jeho mjena
 powjetšhil.

Kral Jan.

Džakny sakski kraj njeje jenož šwojim wjerčham stajnje luboscź a
 šwěru wopokasať, ale je tež sa tym štať, jich wopomnjecže se stajenjom
 pomnikow cžesčicź. Tať ma w Draždžanach Friedrich August Prawy
 šwój pomnik w „Zwingeru“, a kral Anton šwój w Friedrichowym psched-
 měscže, a Friedrich August II. na nowym torhosčezu, a pschi Wettinškim
 jubilejškim šwjedženju dosta njebočicźki kral Jan wulkotny pomnik štajeny,
 psches cžož ma tutón šwjedžen hšchcže wošebitu wažnošcź sa wschitkich
 šwěrnnych Saksow, kiž s njeřhablatej džakomnošcžu na to špominaja, sčtož je
 kral Jan we wašnych cžasach šwojemu krajej a ludej byl. Wón bě bje
 wschitkimi wjerčhami jedyn najmudrišchich a najwošebnišchich.

Jeho snamjo šebi raš psched woczi stajmy.

Kral Jan bě wjerch pobožny a pózečiwy.

Wuczbam šwojeje zyrkwje bě poslušny a šo prózowasche, so by šchesczijan był niz jenož po mjenje, ale tež po skutkach. Kaž jeho zyle waschnje wo tym šwědczesche, so bě w nim wošebna, pózečiwa duscha, tač bě tež jeho zyle mandželste a šwójbne žiwjenje prawy pschikad ja kóždeho šchesczijanskeho hospodarja. Š kajej nutnosczu šwoje džeczi k rjanemu šchesczijanskemu žiwjenju wodzicz chzysche, to bjes druhimi tež te krašne šłowa potasuja, kotrež je šwojemu šynej Albertej 1839 do jenyh knihow šapisač, mjenujzy do pschekozka špěwow šławneho a pobožneho italškeho špěwarja Danty (kotrehož špěwy je kral Jan do němškeho pschekozik). Tute šłowa mějachy šo něhdže tač:

Hdyž pošlenja mi hodžinka je bila,
Dha tute knihi šej do ruki wsmi!
So š nich cze mudrosč njebjeska a miča
We šłowach špěwa troschtnje wošchemi.

Ty budžesch muž, ty budžesch knježer luda;
Ša dobrym štač, kaž Bóh czi pschikasa. —
D njech we wschitkich špytowanjach bšuda
Čze wodži šwětlo šwjatoh' špěwarja.

Šo plomjo hněwa duschu by czi šhřečo,
Kaž husto wočo widži šłosč a šle.
Šo dobremu by šchitowač to džěčo,
Hdyž šawišč joh' wo myto pschinjesč chze.

Šo twoja wola načožuje mozy,
Wot wěrnosče ša czište špóšnate!
Šo ženje ty pod šchizom wjetschej' prózy
Njewotštipišč wot škutka bojasnje!

Njech šłowa š wješkom pošběhnjena rjenje
Ššo tola ššhili mozy wótzowskej!
Njech zunje žedženje cze k njebju cžehnje,
Won š nozy k šwětlu! š doča k Taborej!

Šo tebi štajnje w šwjatych Božich domach
Ššo šwěčza krašne, šbóžne šjewjenja!
A šo czi jasnje we tych šwětnych žokmach
Pschipowjedaju Bože šudženja.

Duž potom š paradisyškeho raja
Čzi ruku ššiczi šyla dobyčza.
Čze dowjedže do tamnoh' lěpschoh' kraja,
Hdžež pschewinjer tu wěčnu kónu ma.

Pschel. Ib.

A kak rjane běchu dale te słowa, kotrež kral Jan woběmaj synomaj Albertej a Jurjej na pucz sobu da, jako prynzaj nanowy dom wopuščeži-
shtaj. Tam rěkaše:

„Budžtaj šwěrnaj a wobstajnaj! Najwjetschu škodu młodym ludžom tamna lóhka myšl nacžini, kotraž šymjěntne šornjatta dobreho hnydom sažo s wutrobny wutorhnyje. Jenož shtóž hač do kónza pschětraje, budže šbóžny. — Budžtaj šwěrnaj a wobstajnaj we waschej wěrje; wona je naj-
lěpscha pscheczelniža žiwjenja; troschtaška w cžerpjenju; šylna murja psche-
cziwo špytowanju; njebjeska šwětlna w šmjertnej nozy. Njedajtaj ženje
wěrje we wutrobje kónz wsacž abo wotebjeracž! — Budžtaj šwěrnaj a wob-
stajnaj w šdžerženju cželneje cžistoscže! pschetož jenož kiž cžišteje wutrobny šu,
budža Boha wohladacž! Pózcziwoscž je najrjenšcha pycha młodženzow a
šdžerži cžěku móž a dušchi wješely měr. Pózcziwoscž bě šhwalba našchich
wótzow; wona je drohe kublo sa kóždeho wjercha, šwarnuje jeho psched nje-
wjerchowškim škutkom, psched njewužitnym wužiwanjom jeho wjerchowškeje
mozy a dawa dobry pschiklad sa jich wjele. — Budžtaj šwěrnaj a wob-
stajnaj pschi waju džěle! jenož pilny dokonja něšto hódneho a šmě šo,
hdyž wječor pschińdže, wješely š měrej podacž. Cžintaj šebi wěšty šhód
sa wasche wufnjenje a džělanje a džeržtaj na nim, šo byshtaj štajnje po
nim džělašoj“ a t. d.

Hacžrunje bě kral Jan hinascheje wěry, hač wjetschina jeho podda-
now, džeržesche tola kručže na to, šo bychu šo ewangelško-lutherškej zyrkwi
našcheho kraja wschě prawa hač nanajšwěrnjšcho wobšhowale. Po wažnych
wuradžowanjach na šejnje, kiž šo ras w tym nastupanju mějachu, super-
intendenta Großmann š Lipska šjawnje wupraji: „Prinz Jan je šo
dženša wopravdže jako šchitowaš tež ewangelškeje zyrkwe wopokasaš!“

Wošebje šo kral Jan we wschěm šwójim šadžerženju wot
prawdoscže wodžicž dawasche we wulkich a małych wězach. Porědko
je wjerch šo tak we wschittkich praschenjach prawa a šakonjow wobhonjowaš,
kaž kral Jan. Wón derje wjedžesche, šo prawdoscž krala š kónu pschi,
kotraž šo krašnišcho šwěcži, hač škoto a drohe šamjenje. Ženje wón do
teho njeswoli, šo šmeli móžni a bohacži šhudnych a šlabnych podtkócžicž, a
hdyž by wo tajkej njeprawdoscži něšto šhonil, by šo jara roššobil, kiž
bě hewaš jara cžicheho waschnja. — Kak wón tež w najšnadnišchich wězach
na to hladašche, šo šo njeby ničšo njesakonškeho štašo, to šo w šlědowazym
jednornym podawku pokasuje. Na jenym šwójim puczowanju pschewwasche
kral Jan 1872 pola Garda-šěšora w Šornej Štalskej. Kral štejesche nje-
daloko městacžka Riva pschi róžowym pjenku, pódlu mašeje šhěžki naró-
ščenym, a šhwalesche tute wubjernje rjane róže žadneje družiny. Duž
pschistupi mały italški hólz, kiž bě kralowe šłowa šlyšchaš, wušchěžipny te
najrjenišche róže, ščini š nich wonješcho a pschepoda to kralej, kiž jo
š džakom pschija. Ale hnydom pschińdže jemu do myšli: Hač tež ma to
džěcžo š temu žaneho prawa? A wón šo woprašcha: „Moje džěcžo, šy ty
š tuteho doma, abo šu te róže tvoje?“ — „O ně, to niz“, tón hólčez
wotmošwi, „ale wschašo jow šoko wokolo wjele róži roscže!“ — „Ně, ně,
mój šyno, to njeńdže!“ kral na to rjekny a naměšcže to rjane wonješcho

do křezki donješe, k kotrejž te róže přusachachu. Jako pak tamna burowka šhoni, šhto tón knjes je, kiž ju s wopytom počeszi, a kať šo ta wěz s tymi róžemi mějesche, duž wona hiščeže wjele druhich pschishezipa a šo hluboko pokloni a dzesche: „O, kralowska majestoscz, sakssemu kralej rad wschitke šwoje róže dam!“ —

Pšchi wschém šwojim pschihilenju k prawdosczzi mějesche tola kral Jan jara czucziwu wutrobu. Zemu by pscheczěžko panylo k šmjerczi wotšudžaze pišma podpisač. — Džen, na kotrymž bě tať daloko (bě to w haperleji 1865), šo móžachu šo pošleni šběžkarjo s jastwa pushezicž, kiž běchu 1849 šběž pscheczowo kralej Friedrichkej Augustej šapoczeli, bě jemu džen wješela.

Wulki běšche tež kral Jan w šwojej nješhablazej šwěrnosczzi w tym, šhtož bě šlubik.

Jako bě jeho bratr kral Friedrich August 1854 w Tyrolskej nahle wumrjel, nastupi kral Jan knježerstwo s tym šlubjenjom, šo chze šwěru po myšli šwojeho njebočiczkeho bratra kralowacz, a wscho, šhtož je jeho bratr kralowszy šakožik, s kězblivej ruku šdžeržecz a dale wjescz“. Ššwěrnny šo po tajkim wopokasa w nastupanju bratroweho herbštwu, šwěrnny w šwjastku němskich wjerchow, k kotremuž se šwjatej pschizahu pschistupi: Šakša budže šwoju pschisšuschnoscz jako štw šwjaska němskich wjerchow štajnje dopjelnicž pytač. A jara bóršy tón čaš pschindže, kiž pokasa, šo to njeběchu prošne šłowa byle. Jako 1866 wójna bjes Pruskej a Štawuskej wudry, štejesche kral Jan se starej šakškej šwěrnosczu k šwojemu šłowu a džeržesche s křezorskimi. A wschitke čezke domapytanja, kotrež s tutej wójnu na kraj a kralowski dom pschindžechu, njemóžachu jeho šhablateho šezinicž, šo njeby w tym twjerdže štať, šhtož bě ša prawe pošnať. Jako hu pak potom po wójnje nowy šwjast pod pruskim wodženjom postajeny, duž šo kral Jan na šwojich Šakšow s tutymi šłowami wobroczi: „Moje twjerde wotmyšlenje je, šo nowemu šlubej wjerchow a wschitkim mojim pschisšuschnosczam w tym šamym tu šamu šwěrnoscz wopokasam, kaž přjedawšchemu šlubej; duž dha je něť našche šhromadne powołanje, šo šo nowym wostejnosczam se wschej šprawnosczu podcziznjemy a šo s wješekym dowěrjenjom k wschitkim woporam šmejemy.“

Lěto 1870 dopokasa, šo tuta šwěrnoscz, tež we wohenju špytana, šo jako čžišta wopokasa. Pšchi přenjej powjeszi wo tym, šo je Šranzowska wójnu Pruskej pschipowjedžila, šawoła kral Jan šwoje wójško pod brón, a našchi Šaksojo, wjedženi wot kónprynza Alberta, čzehnichu pod pruskim kralom Wylemom na wójnu. Krašne dobyčža, kotrež buchhu pschi tym dobyte, běchu najrjenišche myto ša jeho šwěrnoscz.

Šapošledť, ale niz jako najšnadnišche, šhwalmy njespróznihu džěkawoscz krala Janowu.

Šizom jako mlody prynz, hdyž zyle žaneje nadžije na trón nje-mějesche, šo wón psches šwoju pilnoscz wušnamjeni. We wschitkich wědomnosczach šo wohonjowasche, wošebje w prawišniškich, ale tež w štwišnach a w rycžespyče. Wón mějesche wošebne dary wot Boha šubeho Šenjesa; wón pak tež te šame psches šwoju pilnoscz tať prawje plódbne čzinjesche,

a dołho njetrajesche, so po wěrnosczi rěkasche, so je sakski kral Jan najwuczenischi wjerch swojeho czaša. Ssnano ludžo jemu junu, kaž něhdy jeho prjedomnikej Friedrichkej, Jan Mudry narjetnu. Jeho pucžowanja, wošebje do Italskeje, běchu ja njeho jara powucžaze; a stajny wobkhad s najmudrischimi mužemi jeho kraja by jeho pschezo k dalschemu džěku nawabił. Wjele sakonjow, kiž su jara wužitne ja Saksku, bu wot njeho s radžiczelemi króny wuradženy a potom psched šejm pschinješenych. So nascha Saksa tajke dobre smutskomne wobstejnoscze pokasuje, je s džěla saklužba dobrych, mudrych sakonjow, pod kralom Janom wudatych. Sdyž by kral tač šwěru podžěkał, by šo rad s wošebnym pěšnistwom wošchewił. Wošebje šo jemu italske pěšnistwo lubjesche a wot wschittkich šlawnych italskich spěwarjow pschede wschěm Dante Alighieri († 1321). Tón bě w šwojim czašu wulki, krašny wot pobožneho ducha šwjeczeny spěw wudžěkał, w tšjóch wotdželenjach, kiž maju napišma: hela; czišcž, paradis, a tute zyle wulzy rjane a wažne italske knihi (divina commedia) kral Jan do němstkich spěwow pscheloži a dopokasa pschi tym tajku móz rycze a tajku mudrosčž wukładowanja, šo šo wschitzny wuczeni mužojo zyleje Europiskeje na tym spodžiwachu. S ponižnosčž wón te knihi pod šwojim mjenom njewuda, ale šo w nich mjenowasche „Philalethes“, t. j. „pscheczel wěrnoscze“. Na porjedženju tutych wažnych knihow je czaš žiwjenja džěkał, s pschibywazym wješelom. — Pschypadnje mějesche woblicžo nascheho krala Jana wulku podobnosčž s woblicžom italskeho spěwarja (Dante), kaž je to šame po wobrašach snate, a to bě wošebje tehdy widžecž, jako kral Jan na marach ležesche, tač šo šo wschitzny na tym spodžiwachu! — Kaž wón italsku rycž wobknežesche a, wě šo, němstu, tač tež łacžansku a grichisku a tač mjenowane „nowišche rycže“, jako franzowsku a jendželsku. — Wón tež rad němste spěwy pěšnjesche. Jedyn tych šamych šmy podali (str. 33). Wo druhim njech šo tudy naspomni!

Pola krala Friedricha Augusta běchu ras wjecžor psched kralowskim narodnym dnjom někotři wošebni hošcžo šhromadženi, bjes nimi tehdomnischi prynz Jan. Krótke do dwanateje hodžiny, po kotrejž chzychu wschitzny kralej šbožo pschecž, bu ta myšl wuprajena: kralowska wyšokosčž, prynz Jan, chzył tola něotre šchtucžki wudžělačž, kiž móhke šo po snatym hłošu wot šhromadženyh spěwacž jako hołdowanje, kralej wěšcže jara lube. Duž prynz Jan do pódłanskeje jstwy štupiwschi jestaja šlědowaze šchtucžki:

Sbožo czi wěrnemu
 Wjerchej, nam šwěrnemu,
 Sbožo budž czi!
 S milej ty ruku naš
 Wobšbožuj kóždy czaš,
 Šswěrnoscž wscha nascha šaš'
 Čže šwjěbeli!

Wješ'le njech wěnzuje
 Hłowu czi šbožomnje,
 Kaž s hwěšdami!

Bóh wjedź cze hnady pucź!
 Wušlých cze kóždy króć!
 Luboscź ja luboscź budź
 Spožčena czi!

Pscheł. Ib.

S kajkim wješelom bu tón mały spěw wuspěwany, kiž bě na tač luboscziwe waschnje posćicženy, to móže šebi kóždy myšlicź.

Kaž kral Jan šam ja šwoju wošobu wědomnosće lubowasche, tač chyzsche tež najlěpsche rošwucženje wschittim šynam šwojeho luda posćicžicź. Šchto je šo wón starač ja wulke schule, wošebje ja šwoju Lipsčžanstu universitu! Ale tež schule ja lud ležachu jemu na wutrobje; šakoń 28. haprleje 1873 bu wot njeho šobu wuradženy! Na šwojich pucžowanjach a pschi šwojim pschebywanju we Weesensteinje a w Janišhausenje by rad wješnu schulu wopytowač, ale tač, šo by tam wschitko šmėrom dale schło, kaž by žadyn kral tam njebyč. W tym ras wučer w J. wopač wutrijechi; temu bu někač pscheradžene: jutsje kral do schule pschińdže. Ně, duž šwojim džěczom pschifaša, šo dyrbjša njedželstu draštu woblecžene do schule pschińcź; a jako kral woprawdže pschińdže a durje wotewri, duž tam w schulstej jstwe wupyschene džěczi w rynkach stejachu a počachu spěwacź: „Nam krala žohnuj Bóh!“ Šdyž šo kral Jan teho dohlada, kiwny žyle pschecželniwje wučerjej, pschi tym prajo: ja drubi ras pschińdu! a š tym durje woczini a woteńdže. Jako drubi ras šašo pschińdže, wosta wučer je šwojimi džěczimi šmėrom pschi jich schulskim džěle, kral pač dolho šedžbliwje pschipošlucha, a pschi wotšalenju něotre pschecželniwje šłowa wuprajejo napomina džěczi k pětnosći a k pilnosći, šo bychju junu šwojim starschim k wješelom, Šakšemu krajej pač k cžesczi wotrostke. — —

A duž tež wy, lube džěczi, kiž wy to cžitacže, prózujcže šo po tajkim kralowškim pschikladže cžinicź a šo po nim šadžeržecź w mudrosći, a pilnosći a we wschittich dobrych počinkach. Woprawdže tajki kral, kajkiž kral Jan bě, je pschiklad a šbožo šwojemu ludu!

Kral Albert.

Bě 16. junija njesapomniteho lěta 1870, šo tež do Draždžan powjescź dóńdže: Franzowša je wojnu pschipowjedžič! Duž tam hibanje, dotal nje-widžane, našta.

Šchto klineža, brinceža trubny? Šchto jěšdni jěchaju?
 Šchto š Draždžan po wschěch hašach šo wošy hibaju?
 Hlaj, poštronki šu nowe, hlaj, šhroble štupa kón,
 Hlaj, hólzy šmužni nješu tu dobru šwětku brón!

To budže pětna reja, to poštraw lubošny,
 Ty pošnajesč to wójško, Franzowša hordošny.
 Brynž Albert kasa Šakšam, tón wjednič rodženy
 Kiž š mačo krowju tež šbije, tón wojer šławjeny.

Pful.

Haj, na sakškeho kónprynza Alberta shladowasche zlyt lud s radostnej nadžiju a so teho khróble nadžijesche, so budže s Božej pomozu bjes wschitkimi němskimi wójskami tež nasche lube ryczerške sakške wójsko dobyczerszy wodžicz. A kať je wón to čžinil, to steji nětko hižom w stawisnach ludow se šwětkymi pišmikami. Dženša pak, hdžež wón kralowski šzeptar nad Sakskim krajom wjedže, hdžež je jemu popschate, 800lětny jubilejski šwjedžen jeho nadobneho doma šwjeczicz, budže wam džeczom, kiž wy tamne dny posběhnjenja němskich krajow pscheczimo njepscheczalej njejsče šobu wohladake, wěsče lubo, hdyž wam něscho powjedam wo naschim kralu Albertu, kiž je k tehdomnišchim rjanym dobyčam tať móžnje pomhať.

Prynz Albert šo narodži 23. haprleje 1828 w nozy $\frac{1}{4}$ 12 w Draždžanach jako šyn prynza Jana. Kanony stejachu psched „pontonskimi“ kólnjemi pschi Łóbjju a šahrimachu s 101 krocžnym wutsělenjom psches wokolinu a psches město Draždžany. Tam nasta naměsče wješeke hibanje, hač runje bě hižom tať posdže. „Wulke wješeke knježesche w kralowskim hrodže a w mojej šwójbje“, wo tym prynz Jan pišasche, „wschitzy padžechu šebi do rukow, šamo kral Anton wobjima moju pschichodnu macž. W měsče bě tež wjele žiwjenja. Někotři knjesojo šu šo we wješekym čžahu na móst podali a šebi wina škasawšchi kóždeho, kiž nimo džesche, nawabili, šo by na strowje nowonarodženeho prynza šaklinkať a šchleńczku wina wupil.“

Šo šbožomnym džeczatštwje w šarschiskim domje a pola šwojeho džěda Maksimiliana dosta prynz Albert jara wučženeho dobrego wučžerja Alberta s Langen, kiž šo derje na to wustejesche, šo by šymjo k wschemu dobremu do mlodeje dusche wušywať a jo w njej hajil. Pschetož wy šebi nješměče myšlicž, lube džeczi, šo mlodži prynzojo šwoje žiwjenje we šamym wješelu a bjes džěka wjedu, ně, čži dyrbja wjazy hač žane druge džeczó nawuťnycž, šo bychu junu tež najmudrišchich šwojich poddanow we wschelakich wědomnosczach došczahnyli. Kať šhutnje w tym nastupanju tež nan prynza Albertowy myšlesche, to pokasuja te pschoporucženja, kotrež wón knjesej s Langen poda: „Prynz Albert, mój šyn, dyrbi pschi šwojej wěrje wostacž, ale nješmě ludži drugeje wěrje na žane waschne šazpicž. Na to ma šo wošebje hladacž, šo nawuťnje šebje šameho wobknježicz, a šo šo jemu čžělo a duch, rosom a čžucžywa wutroba jenať pošylnuja. Wón dyrbi šo na to pokasacž, šo je to wošebne městno, kotrež je šo jemu psches jeho narodženje dostaťo, jenicžzy Boži dar, a šo teho šameho haťle hódny budže pschi wopokasanju wschitkich šchescžijanskich a krajnych pocžinkow. Pschede wschěm njech šo prynz hlada psched hordosczu, tola pak njech njekhablaty steji, hdžež by městno a powołanje, wot Boha jemu spožčene, dyrbjaťo powaleške nadběhowanje šhonicž. Šóždemu, tež najšhudšchemu w kraju ma pschipošnacže, psches prawe šadžerženje jemu pschiškušchaze, wopokasacž a wošebje wójsku, tutej wošebnej šepjerje tróna a kraja, šwoju pschihilnoscz wopokasowacž.“ Tať mějachu šo škote šłowa mudreho nana, a šo je wošebny šyn po nich čžinil, to wobtwjerdžuja jemu dženša miliony džakomnych sakškich wutrobow. Prynz Albert je wyšoku schulu w Bonje nad Rhajnom wopytať, hdžež tehdy tež pruski prynz Friedrich (kiž 1888 jako kžězor wumrje) študowasche. Wot tam bu powołany, šo by 1848 a 1849 na

schleswig-holstajnskej wójnje pschecziwo Danam so wobdželił, pschetož wot 1843 sem bě prynz wyschł w sakskim wójsku a bě so we wschittkich wojer-
skich wězach tak derje wudokonjał, so bě bórny pytnycz, so wón to budže,
schtož nětko je, mjenujzy jedyn najšlawnišich wójskowodžerjow zyljeje
Europiskeje. W tamnej daniskej wójnje wón so hižom pola Sunde-
wita wusnamjeni; ale polny lawrjenzowy wěnz bu jemu pschipojnaty po
schurmowanju „Düpeliskich našypow“. Tute wysoke a šylnje wobronjene
našypy njeběchu po šdaczu wudobycz, tak twjerde běchu, a tola šu šwěrní
Saksojo s bajerškim wójskom hromadže je wudobyli, a prynz Albert, njebojasny
a wobhladniwy, bě šrijedž šwójich ryczerškich Sakšow a mějesche wulki
džěl na jich krašnym dobyczu. — Nětk šastupichu někotre lěta měra. Prynz
Albert pschebywasche ša tón czaš tež dlěje w měsce Budyschinje a šjewi
tu šwoju wulku pschihilnosč k našchemu šerbskemu ludu psches to, so
so w šerbskej ryczi roswucžowacz dawasche. S wuczerjom jemu pschi
tym bě njebo J. G. Šsmoleč. Šdžežkuli tež prynz Albert pschebywasche,
pytasche w štajnym šwěrnym džělanju so wudokonjecz, kraj a lud šejnacž
a so na šwoje pschichodne kralowanje pschihotowacz. 18. junija 1853 so
woženi s prynzešynu Karolu, džowku prynza Gustawa s Wasa. (Tež
s nej je bórny po kwašu město Budyschin wopytał a tež šerbsku Michalsku
zyrkej, hdžež psched wulkej wošadu njebo šarač Jakub jeju w šerbskej a
němskej ryczi wot wołtarja powita.) Prynzešyna Karola bě tehdy jara
lubošna, a Bóh je ju nam šdžeržal jako našchu rjanu, miłu kralowu.
Wona je w dobrych a w czežkich dnjach šwěru k šwojemu mandželskemu
a k našchemu sakskemu ludu džeržala. Dokelž jej Bóh džěczi njewobradži,
bu wona „maczer kraja“ hacž nanajlubošnišcho. Šhudži, šhori, hubjeni
w našim kraju šu jeje džěczi, ša kotrež so wona bjes wušpróznjenja štara.
„Albertške towarštwo“, wot njeje šakožene, „so by w czašach měra wscho
wobstarane bylo na pschichodne czežke wójske czašy, wošebje ša ranjenych
a šhorych,“ tehorunja wulka šhorokhěža (Škarola-šwoješnja) wobšwědcžujetej
jeju kralowinu štarobliwosč.

Lěto 1866 pschinješy wóynu bjes Rakuskej a Pruskej. Šronprynz
Albert nawjedowasche šwójich Sakšow, kotsiž so na dnju 3. julija pola Škralo-
weje-Šradki, s šhěžorštimi šjednocženi, pschecziwo pruskim štajachu. Šacž-
runje dobyče s nimi njebe, bě tola wjerch Albert wurjadnu wutrobotosč
wopokasał a wošta pschi wschěm rospoščenju rakuskeho wójska še wschěmi
šwójimi njehnuty, tak so sakške wójsko w dobrym rjedže wot bitwischěža
džěšche. Jako jemu mucžni ale njehnuczi wojazy pschi tym šylny „hura“
wunješechu, džěšche: „Šswěrní ludžo, wy šebi šašlužicže, so pola waš
wutraju!“

A škóněznje pschińdže lěto 1870. Němske wójska cžehnichu do Šran-
zowskeje, kaž njewjedro, kiž s blyškom a šahrimanjom nastročaneho nje-
pschecžela bijesche. Wodžer pak, kiž bje wschittkimi němskimi wójsko-šjed-
nikami šobu najšbožomnišcho wojowasche, bě našch ryczerški Albert! W ža-
košnej bitwje pola Št. Privata wón dobyče s tym roššudži, so prawy
czaš a šurowje njepschecželej do boka pschińdže, a bu ša to hižom na bitwischěžu
pomjenowany ša roššawarja nad šchtwórtěj němskej armeju (wobštejazej.

ſ pruskich gardow, ſ zylého ſchtwórtého korpsa a ſe Saksow). S tutym wójskom wón Mat-Mahonej pucž do Meža ſaraczi a Franzowsow 30. augusta pola Baumonta tak móznje ſbi, ſo bu ſ tutym dobyczom pſchihotowane doſpołne pſchewinjenje franzowskeho kžezora pola Sedana, kiž bu tam ſe ſwojim zylým wójskom ſajaty. Krónprynz Albert ſo na to na woblehnyjenju měſta Pariſa wobdželi; ſ wudobyczom Mont-Awrona želeſnu murju małych twjer-džiſnow roſlama, kotrež hobrſke měſto Paris ſchitowachu, a wotraſy nětotre nadpady njepſchecželow, hacž buchu tež tuczi jeczi w pſchemoženym Pariju.

Nětk bu ſloty měr. Wróczo a domoj pſchińdžechu křobli wojowarjo. Na tym dnju, jako bě ſakſke wójsko ſwjedzeńſzy do Draždžan ſacžahnyło, bu krónprynz Albert wot kžezora ſa pólneho marſchala pomjenowany. Kažke bě to tehdy wjeſełe wołanje a ſławjenje, jako ſo dohladachmy, ſo wón wuſnamjo „pólneho marſchala“, mjenujzy „krótki ſloty kij“, w ruzy dđerzi! (Dokelž bě pomjenowanje ſa pólneho marſchala prynza Alberta haſle krótko pſched ſacžehnjenjom wojałow do Draždžan ſ Barlina pſchiſchło, a dokelž ſo pſchi krótkoſczi cžaſa tu žadyn nowy marſchalſki kij wudželacž njemóžeſche, bu jemu do ruki položeny tamny marſchalſki kij, kiž bě 1683 křurwjerch Jan Jurij ſa pſchewinjenje Turkow pſched Winom [ſtr. 26] doſtał.)

Krótko po tutym cžaſu dobyča a wjeſela kral Jan 29. oktobra 1873 wumrije. Albert bu ſ kralom. Kaž bě ſo we wójnje wuſnamjenil, tak nětk tež w cžaſu měra. Pſchede wſchém ſa tym ſtejeſche, ſo by kraj a lud ſpóſnał. Duž pucžowaſche pſcheſ zylu Saksu, wopytowaſche fabriki, ſchule, woſebje tež univerſitu w Lipſku, a wuſtejeſche ſo tež na to, ſo tam, hdžež ſam bycž njemóžeſche, wubjernych a roſomnych ſaſtojniłow póſkla, kiž jemu wo wſchém najlěpſche roſprawy podachu. Katarſtwo, hajniſtwo namakaſchtej jeho podpjeranje, twarjenje želeſnizow tak pſchiběraſche, ſo ma jich Sakska nětko, ſ wuſſacžom Belgiskeje, na ſwoju dželbu najwjazy w Europje. — Tak ſtutkuje kral Albert we wſchěch krajnych naležnoſcžach jako nan ſwojeho kraja a ſteji pſchi tym ſwěrnje na ſažoſkach, kaž nowoſažoſneho němſkeho kžezorſtwa, tak tež ſejmskeho ſariadowanja w Sakskej.

Tehodla je wón tež wulzy widžany po zylým kžezorſtwje, a rjane pſchecželſtwo ſtowaſchuje najch kralowſki dom ſ kžezorſkim domom w Barlinje. Hižom ſtary kžezor Wylem I. wjedžiſche, ſo je kral Albert wulzy wažna ſepjera kžezorſtwa, a jako kžezor Wylem II. po ſažnej ſmjerczi ſwojeho nana w mlodych lětach na trón pſchińdže, 1888, je ſo ſwěrnoscž naſcheho krala ſažo wopoſaſala jako ſtołp ſa wěž kžezorſtwa. Njepſchecželſke ſužodne ludy kedžbliwje na němſkich wjerchow pohladowachu a w ſwojich hidžerſkich myſlach ſo teho nadžijachu, ſo tuczi, ſ džela ſtari a ſhonjeni wjerchojo, njebudža tak mlodemu kžezorej to ſame dowěrjenje a počeſcžowanje wopoſaſowacž, kotrež běchu ſtarem, wot wſchěch lubowanemu Wylemej wopoſaſali. Duž ſakſki kral Albert bórſy wſchemu ſwětej najlěpſche powuczenie wo tym da, kač wěž ſteji. Wón pſcheproſy wſchitkich němſkich wjerchow do Barlina na džen wotewrjenja kžezorſtwoweho ſejma pſcheſ mlodeho kžezora. A wſchitzy pſchińdžechu. Najbližſchi pola kžezorſkeho tróna ſtejeſche kral Albert a wobtwjerdži ſ tym to hežło: „ſwěrnoscž ſa

khěžora a khěžorstwo!" Haj, Saksow šwěrnoscź je šo stajnje blyšcziła!
Pšchetož šo tež našy lud šwěru k khěžorej dźerži, to sjewi tež to wješele
postrowjenje, s kotrymž Draždžany khěžora Wylema II. setkachu, jako tón
nascheho krala tam wopyta, přjedy hač by šo k žanemu druhemu wjerchej
podał. — —

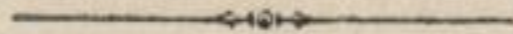
Bratr krala — prynz Jurij — wójwoda w Sakskej, podpjeruje,
hdžež móže, krala, stara šo šwěru ša khudych a hubjnych, wošebje pak
tež šastupuje šlawu nascheho wójška! Nětk hodži šo prajicź wo Sakskej:

„Wuklincžake šu te truby, kotrež k bitwje trubjachu;
Wuskle dawno šu te šylsy, kiž šo šynam šwjeczachu,
Słoty měr je rošchěrjeny, po wschěch štronach khěžorstwa
Kóždy šaš ma šwoje dźěło, brón je měrna, pokojna.
Žohnowanje po wschej šemi šczele Boža šcedrimoscź,
Kcžew a tycze krajam šakškim nješe krala wuštojnošcź.

Měrnny je našy šlawny wodžer, hdyž tež mjecź ma wótsjeny,
Měrnny je našy mudry knježer, hdyž tež brónje šnajemy.
Sklawa klincži po wschěm kraju wyšokemu kralowi,
Sklawa, šklawa klincži tebi, žyly domje kralowški.
Bóh cze šchituj, Bóh cze žohnuj, droha šakška wótežina,
Stajnje kcžew a wobšboženje měj Wettinska rodžina!“ Pful.

Haj, s wješelom a s dźakowanjom my Saksjo šhladujmy na nascheho
krala Alberta, na lubeho nadobneho šyna Wettinskeho wyšokeho doma.
S wjele tyžaz wutrobow šo wschědnje próštwy ša njeho a ša jeho kralowški
dom k Bohu pošběhuja. A tež my s hłubiny šwojeje dźakomneje dušche
šdychujemy:

Bóh daj kralej dolhe žiwjenje!

W o b ſ a h.

	Strona
Jubilejski spěw	3
Wschlad Wettinskich wjerchow	5
Gród Wettin	10
Kubjenje pryzow	10
Khurwjerch Friedrich Mudy	16
Wartburk	19
Khurwjerch Moriz a Khorla V.	20
Kan August a maczer Hana	22
Saksojo psched Winom	26
Wunamakanje porzlina	27
Kral Jan	32
Kral Albert	37

